

Programm „Kindel sisejulgeolek 2026–2029“

SISUKORD

<hr/>	
PROGRAMMI ÜLDINFO	3
1. PROGRAMMI EESMÄRK, MÕÕDIKUD JA RAHASTAMISKAVA	4
2. OLUKORRA ANALÜÜS JA ALUSPÕHIMÕTTED	7
3. 2026-2029 PRIORITEETSED VÄLJAKUTSED JA ARENDUS- JA TEGEVUSEESMÄRGID	16
4. PROGRAMMI TEGEVUSED	20
PROGRAMMI TEGEVUS 1. PÕHISEADUSLIKU KORRA TAGAMINE	21
<hr/>	
Eesmärk	21
Mõõdikud	21
Teenused	22
Olulisemad arendus- ja tegevuseesmärgid	23
<hr/>	
PROGRAMMI TEGEVUS 2. RASKE JA ORGANISEERITUD KURITEGEVUSE VASTANE VÕITLUS	25
<hr/>	
Eesmärk	25
Mõõdikud	25
Teenused	26
Olulisemad arendus- ja tegevuseesmärgid	27
<hr/>	
PROGRAMMI TEGEVUS 3. ELANIKKONNAKAITSE, KRIISIDEKS VALMISOLEK JA NENDE LAHENDAMINE	30
<hr/>	
Eesmärk	30
Mõõdikud	30
Teenused	31
Olulisemad arendus- ja tegevuseesmärgid	34
<hr/>	
PROGRAMMI TEGEVUS 4. PIIRIHALDUS	36
<hr/>	
Eesmärk	36
Mõõdikud	36
Teenused	36
Olulisemad arendus- ja tegevuseesmärgid	37
<hr/>	
5. PROGRAMMI JUHTIMISKORRALDUS	399
<hr/>	
Ülevaade programmi koostamise, elluviimise ja aruandluse korraldusest	399
Ülevaade valitsemisaladest ja huvirühmadest, kes on programmi koostamisse ja rakendamisse kaasatud	399
Ülevaade programmi seostest teiste arengudokumentidega	40
<hr/>	
LISA 1	
PROGRAMMI TEENUSTE RAHASTAMISKAVA	411
<hr/>	

PROGRAMMI ÜLDINFO

Tulemusvaldkond	Siseturvalisus
Valdkonna arengukava	Siseturvalisuse arengukava 2020–2030
Tulemusvaldkonna ja arengukava eesmärk	Eesti inimesed tunnevad, et nad elavad vabas ja turvalises ühiskonnas, kus igaühe väärtus, kaasatus ja panus kogukonna turvalisusesse loovad ühe turvalisima riigi Euroopas. Parandatakse elukeskkonda, vähendatakse ohtu elule, tervisele, varale ja põhiseaduslikule korrale ning tagatakse kiire ja asjatundlik abi.
Programmi nimi	Kindel sisejulgeolek
Programmi eesmärk	Eesti teadvustab ja maandab sisejulgeolekut ohustavaid tegureid kvaliteetse õigusloome, võimearenduse ning siseriikliku ja rahvusvahelise koostöö kaudu. Eesti elanikud ning avalik, kolmas ja erasektor on valmis tulema toime erinevate võimalike kriisidega.
Programmi periood	2026–2029
Peavastutaja	Siseministeerium (SIM)
Kaasvastutajad, kes planeerivad oma osade teenuste raha selles programmis	Kaitsepolitseiamet (KAPO), Politsei- ja Piirivalveamet (PPA), Päästeamet (PÄA), Häirekeskus (HÄK), Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus (SMIT)
Kaasvastutajad ja partnerid, kes panustavad programmi eesmärkide saavutamisse, kuid ei planeeri oma teenuste raha selles programmis	Haridus- ja Teadusministeerium (HTM), Justiits- ja Digiministeerium (JDM), Kaitseministeerium (KAM), Kliimaministeerium (KLIM), Kultuuriministeerium (KUM), Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM), Regionaal- ja Põllumajandusministeerium (REM), Rahandusministeerium (RAM), Sotsiaalministeerium (SOM), Välisministeerium (VÄM), Riigikantselei, Eesti Pank, Eesti Kohtueksptiisi Instituut (EKEI), Maksu- ja Tolliamet (MTA), Riigi Infosüsteemi Amet (RIA), Põllumajandus- ja Toiduamet (PTA), Välisluureamet (VLA), Finantsinspeksioon, Eesti Pangaliit, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (TTJA), Transpordiamet (TA), Kaitsevägi, Kaitseliit, Terviseamet, Tervise Arengu Instituut (TAI), Rahapesu Andmehüüroo, Ravimiamet, Keskkonnaamet, Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus (EIS), Vanglateenistus, Prokuratuur, Registrate ja Infosüsteemide Keskus (RIK), Sotsiaalkindlustusamet (SKA), Riigi Infokommunikatsiooni Sihtasutus (RIKS), Andmekaitse Inspeksioon (AI), Integratsiooni Sihtasutus, Eesti Varude Keskus, Kaitseväge Akadeemia, elutähtsat teenust ja veebisisu majutust osutavad ettevõtjad, hädaolukorra riskianalüüside koostamisega seotud asutused, kohalikud omavalitsused (KOV)
Strateegia „Eesti 2035“ strateegilised sihid	Riigivaltsemine: Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik, Elukeskkond: Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond.

1. PROGRAMMI EESMÄRK, MÕÕDIKUD JA RAHASTAMISKAVA

Eesmärk

Eesti teadvustab ja maandab sisejulgeolekut ohustavaid tegureid kvaliteetse õigusloome, võimearenduse ning siseriikliku ja rahvusvahelise koostöö kaudu. Eesti elanikud ning avalik, kolmas ja erasektor on valmis tulema toime erinevate võimalike kriisidega.

Mõõdikud

Programmi eesmärgi mõõdikud	Suund	Tegelik			Sihttase						Allikas
		2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
Elanike osakaal, kes hindab Eesti valmisolekut tulla toime välisriigi vaenuliku mõjutustegevuse ja valeinfo kasvuga heaks ¹	Suurem parem	49 %	-	52 %	-	52 %	-	53 %	-	55 %	Siseministeerium, siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring
Elanike osakaal, kelle hinnangul on Eesti välispiir hästi kaitstud	Suurem parem	56 %	66 %	- ²	65 %	65 %	-	65 %	-	75 %	Siseministeerium, siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring
Maismaapiiri kaetus tehnilise seirega (sh Peipsi järv, Narva jõgi)	Suurem parem	57 %	57 %	64 %	75 %	75 %	75 %	100 %	100 %	100 %	Politsei- ja Piirivalveamet
Elanike osakaal, kes hindavad oma teadlikkust küberkuritegevusega seotud riskidest heaks	Suurem parem	59 %	-	52 %	-	60 %	-	60 %	-	65 %	Siseministeerium, siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring
Elanike osakaal, kes peavad narkootikume kergelt kättesaadavaks: kanep	Väiksem parem	36 %	-	44 %	-	40 % ³	-	40 %	-	24 %	Siseministeerium, siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring
Elanike osakaal, kes peavad narkootikume kergelt kättesaadavaks: amfetamiin	Väiksem parem	21 %	-	23 %	-	26 %	-	26 %	-	10 %	Siseministeerium, siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring
Elanike osakaal, kes peavad narkootikume kergelt kättesaadavaks: rahusti/uinuti arsti korralduseta	Väiksem parem	23 %	-	23 %	-	28 %	-	28 %	-	12 %	Siseministeerium, siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring

¹ Alates 2026. aasta uuringust muudetakse uuringu meetodikat, et antud mõõdik hindaks just vaenuliku mõjutustegevust ja valeinfo levikut puututavat. Varasemates uuringutes on hinnatud välisriigi mõjutustegevuse toimetuleku hinnangut.

² Alates 2024. aastast Kaitseministeerium riigikaitse avaliku arvamuse uuringus mõõdikut ei küsita. Alates 2026. aastast on mõõdik osa Siseministeeriumi siseturvalisuse avaliku arvamuse uuringust.

³ Mõõdiku sihttasemed on viidud vastavusse reaalse olukorraga.

Elanike osakaal, kes peavad narkootikume kergelt kättesaadavaks: ecstasy	Väiksem parem	23 %	-	22 %	-	28 %	-	28 %	-	10 %	Siseministeerium, siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring
Elanike osakaal, kes peavad narkootikume kergelt kättesaadavaks: kokaiin	Väiksem parem	16 %	-	19 %	-	28 %	-	28 %	-	7%	Siseministeerium, siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring
Elanike osakaal, kes peavad narkootikume kergelt kättesaadavaks: dopingained	Väiksem parem	-	-	-	-	7 %	-	-	-	7 %	Siseministeerium, siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring
Elanike osakaal, kes hindavad heaks Eesti valmisolekut tulla toime erinevate kriisidega	Suurem parem	56 %	-	52 %	-	60 %	-	60 %	-	65%	Siseministeerium, siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring
Korruptsioonitajumise indeks (koht) ⁴	Suurem parem	14	12	13	10	10	10	10	10	10	Transparency International, kättesaadav http://www.transparency.ee/
Elanike osakaal, kes hindab heaks Eesti valmisolekut tulla toime terroriaktiga, kui see peaks juhtuma	Suurem parem	40 %	-	41 %	-	43 %	-	45 %	-	45 %	Siseministeerium, siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring

⁴ Indeks koondab eri allikate andmeid ärivaldkonna ja riigiekspertide hinnangust avaliku sektori korruptsiooni tajumisele skaalal 1–100 punkti, kus 100 tähistab tajutava korruptsiooni puudumist ning asetab enam kui 180 riiki pingeritta.

Rahastamiskava

Eelarve jaotus (eurodes)	EELARVE		EELARVE PROGNOOS		
	2025	2026	2027	2028	2029
Programmi tegevus 1: Põhiseadusliku korra tagamine	57 540 946	58 315 020	56 935 265	54 976 735	54 777 276
Programmi tegevus 2: Raske- ja organiseeritud kuritegevuse vastane võitlus	42 779 637	40 785 223	38 576 538	38 495 567	38 419 106
Programmi tegevus 3: Elanikkonnakaitse, kriisideks valmisolek ja nende lahendamine	10 742 302	10 887 834	11 699 486	8 665 392	6 020 041
Programmi tegevus 4: Piirihaldus	61 590 484	63 937 736	57 070 803	51 755 464	51 557 362
KOKKU	172 653 369	173 925 812	164 282 091	153 893 157	150 773 785

* 2025.a puhul tuuakse Riigikogu poolt kinnitatud esialgne eelarve.

Programmi elluviimist on sealhulgas planeeritud rahastada järgmistest välisloetuste allikatest.

Välisloetuste eelarve jaotus (eurodes)	EELARVE		EELARVE PROGNOOS		
	2025	2026	2027	2028	2029
MUUD TOETUSED	1 830 451	3 174 909	2 954 001	2 324 567	2 032 838
Piirihalduse ja viisapoliitika rahastu (BMVI)	9 729 530	19 225 465	12 556 252	7 838 380	7 643 459
Sisejulgeolekufondi (ISF)	4 128 422	2 241 003	1 367 658	1 330 334	1 247 481
KOKKU	15 688 403	24 641 377	16 877 911	11 493 281	10 923 778

* 2025.a puhul tuuakse Riigikogu poolt kinnitatud esialgne eelarve.

2. OLUKORRA ANALÜÜS ja ALUSPÕHIMÕTTED

Eesti julgeolekut mõjutavad trendid

Peamine oht Eesti julgeolekule lähtub jätkuvalt Venemaa Föderatsioonist, avaldades kombineeritult ja laiaulatuslikult mitmesugustes elu- ning tegevusvaldkondades. Samuti avaldab Eesti julgeolekule mõju Hiina Rahvavabariigi süvenev strateegiline koostöö Venemaa Föderatsiooniga ja nende ambitsioon kujundada ümber rahvusvahelist korda.

Uued tehnoloogiad, sealhulgas tehisaru, on muutmas ka kurjategijate ja vaenulike eriteenistuste tegutsemist, mis nõuab ka riigi tehnoloogilise võimekuse ajakohasena hoidmist. Samuti on tsiviilkäibes kättesaadavate droonide kiire areng toonud need kurjategijate ja vaenulike teenistuste arsenal, mille suhtes peab riik järjekindlalt arendama vastumeetmeid. Näiteks on Eesti piirivalve ja päästeteenistus võimearendusena rakendamas seiredroone.

Rahvusvahelises keskkonnas ohustavad julgeolekut endiselt ka äärmus- ja terroriorganisatsioonid, kelle mõju võib ulatuda ka Eestini.

ÜRO migratsiooniamet on prognoosinud, et kliimamuutuste tulemusel võib oma kodust lahkuda kuni 1 miljard inimest⁵. See toob kaasa rändesurve ka Eestile.

Rahvusvahelised konfliktid seavad väljakutse ka Eesti sisemisele rahule, kuivõrd Eestis on enamuse konfliktipiirkondade elanikke, sealhulgas erinevate ideoloogiate toetajaid, kes ühel või teisel moel oma seisukohta ka siin tahavad esitada.

Muutuv maailm tõstab pingeid ka liitlaste omavahelistes suhetes. Samu väärtusi jagavate riikide koostöö on aluseks nii Eesti, kui meie liitlaste julgeoleku ja turvalisuse tagamisel.

Riigi julgeolekut mõjutavad sotsiaalmajanduslikud tegurid nagu rahvastiku vananemine ja vähenemine ning piirkondade ebaühtlane areng. Ühiskonna sotsiaalne sidusus (sh olemasolevate ühiskonnarühmade lõimumine ning uussisserändajate kohanemine) - riigikeele valdamise ning haridus- ja tööturul konkurentsivõimelisuse edendamine on julgeolekuohte maandavad tegurid. Samuti ühiste väärtuste ja infomaastiku ning ühise riigiidentiteedi edendamine.

Ohte maandavate võimete arendamise protsess on aeganõudev ja ressursimahukas ning nõuab planeerimist, püsirahastust ja ettevaatavaid juhtimisotsuseid.

Järgnevalt on kirjeldatud sisejulgeoleku meetmes käsitletud teemade lühianalüüsi valdkonnapõhiselt.

Vaenulik luure- ja mõjutustegevus Eesti suunal

Eesti julgeolekuasutuste hinnangul⁶ mõjutavad Eesti põhiseaduslikku korda kõige rohkem Venemaa agressiivsed välispoliitilised ambitsioonid ning nende saavutamiseks kasutatavad mittesõjalised ja sõjalised, avalikud ning varjatud vahendid. Venemaa sõda Ukraina vastu on muutnud julgeoleku olukorda Euroopas ja maailmas laiemalt. Venemaa strateegiliseks eesmärgiks on oma mõjuvõimu suurendamiseks lõhestada NATO ja Euroopa Liidu riike. Eesti puhul - võimendades mõjutustegevuse ja valeinfokampaaniatega erinevaid siseriiklikke ja rahvusvahelisi probleeme, õhustades Eesti ja meie liitlasorganisatsioonide usaldusväärsust, polariseerides kogukondi ning õhutades vastuolusid riikide ja rahvaste vahel. See, omakorda, suunab Eestit olema senisest veelgi enam tähelepanelik ning tõhustama vastuluuret ja eelhoiatust nii füüsilises kui küberruumis, et tõkestada vahetuid ohte Eesti iseseisvusele ja territoriaalsele terviklikkusele.

Eesti suunal üritab Venemaa saavutada oma eesmärged peamiselt venekeelse kogukonnaga manipuleerides. Erilist tähelepanu pööratakse vene emakeelega noortele sealhulgas nende mõjutamisele läbi Vene infovälja ja kübersuhtluse. Vaenuliku mõjutustegevuse tõkestamine nõuab senisest enam nii riigisisest kui ka

⁵ https://publications.iom.int/system/files/pdf/mecc_outlook.pdf

⁶ Tallinn: Kaitsepolitsei „Kaitsepolitsei aastaraamat 2024 – 2025“

https://kapo.ee/sites/default/files/content_page_attachments/aastaraamat-2024-2025_0.pdf; Tallinn: Välisluureamet „Eesti rahvusvahelises julgeolekukeskkonnas 2025“ <https://raport.valisluureamet.ee/2025/et/>

rahvusvahelist teadlikkust mõjutus- ja värbamiskatsetest ja -viisidest ning sellega kaasnevatest ohtudest, sh küberkeskkonnas. Ühiskonna sidususel ja kerksuse suurendamisel on oluline roll julgeolekuriskide maandamisel. See toob kaasa vajaduse arvestada julgeolekaspektidega erinevate siseriiklike poliitikate kujundamisel ja strateegiliste otsuste tegemisel.

Eesti oma geopoliitilise asukoha ja strateegilistes liitudes, nagu EL ja NATO osalemise tõttu, on ja jääb Vene luure huviorbiiti. Eesti sõjaliste ja mittesõjaliste võimete areng, kriitiline taristu, NATO ja Euroopa Liidu seosed Eestis, poliitiline olukord, kuritegelik keskkond, ärieliit, venekeelne opositsioon ja piiriületajad on nende eriteenistuste traditsioonilised huvid.

Põhiseaduslikku korda ohustava tegevuse ennetamiseks ja tõkestamiseks on vajalik süsteemselt tugevdada Kaitsepolitsei ameti võimekust koguda ja töödelda asjakohast teavet, et tuvastada ja tõkestada vaenulikkude mõjutustegevust ja luuretegevust, maandada korruptsiooniriski ja terrorismiohtu, kaitsta majandusjulgeolekut ja riigisaladust ning tõhusalt korraldada nii riigisisest kui ka rahvusvahelist koostööd. Kvaliteetne võimearendus võtab aega aastaid, mille tõttu on oluline, et sisejulgeoleku valdkonnas tegutsetakse süsteemselt ning järjepidevalt.

Radikaliseerumise ja terrorismi ennetamine ja tõkestamine

Riigi julgeolekule võib potentsiaalseks ohuks kujuneda igasugune vägivaldne äärmuslus sõltumata selle ideoloogilisest allikast. Radikaliseerumine on protsess, mis võib päädida terrorismiga. Terrorismi ohutase on Eestis veel madal, kuid Euroopas tervikuna on see kõrge, sh Skandinaavia riikides. Kuigi Eestis on tuvastatud ka vägivaldsete ambitsioonidega paremäärmuslasi ning 2025. aasta jaanuaris jõustus esmakordne süüdimõistev kohtuotsus kolme paremäärmuslikku FKD rühmitusse kuuluva alaealise suhtes, siis proportsionaalselt suurim terrorismioht lähtub jätkuvalt islamistlikust ideoloogiast kantud äärmuslusest. Samuti on Eestile jätkuvalt ohuks terroristlikuks kuulutatud vaenulik režiim idapiiri taga.

Viimase kümne aasta jooksul kasvanud moslemikogukond on Eestis lähiaastatel jätkuvalt kasvutrendis. Seetõttu on suurenenud ka kohalike omavalitsuste roll, uus-sisserändajate laste Eesti koolidesse suunamise olulisus ja koolide kompetentsi suurendamine nii islamistliku-, islamivastase kui ka muu äärmusluse äratundmisel. On oluline ennetada olukorda, kus islami kogukondi hakkaksid Eestis juhtima radikaalselt meelestatud inimesed. Vägivaldse äärmusluse ja terrorismi ennetamine on seotud rahvusvahelise terrorismi seisukohalt riskirühma kuuluvatest riikidest lähtuva immigratsiooniga ning laiemalt isikutega, kelle integratsioon Eesti ühiskonda pole erinevatel põhjustel õnnestunud. Riigil on oluline koolitada kodanikega vahetult tegelevaid esmatasandi ametnikke ja spetsialiste (korrakaitse, korrektsioon, lõimumine, haridus- ja sotsiaalvaldkond), aga ka laiemat avalikkust.

Aina suuremaks probleemiks on alaealistele (ennekõike sotsiaalmeedia kinniste gruppide kaudu levitav ja aina enam tehisintellekti abil loodud) suunatud terroristlik propaganda ning nende kui mõjutatava sihtgrupi pahatahtlik ärakasutamine. Seetõttu tuleb järjekindlalt arendada õiguskaitse- ja järelevalveasutuste vastavat võimekust ning koostöös asjaomaste ministeeriumite, ametite ja erasektoriga edendada veebiturvalisust ning takistada rahvusvahelises koostöös (rakendades mh Euroopa Liidu terroristliku veebisisu levikut tõkestavat TCO määrust) terroristliku propaganda levikut. Eestis alates 2024. aasta juulist kehtima hakanud TCO määruse osas tuleb jätkuvalt tõsta veebimajutusteenusepakujate teadlikkust terroristliku propaganda levitamise ja sellest teavitamise kohustuse osas.

Konfliktipiirkondadesse siirdunud välisvõitlejad on kasutamas Eestit transiitriigina teel konfliktipiirkonda või tagasi Euroopasse. Valgevenest lähtuva rände hübriidrünnak ja Venemaa sõjalisest rünnakust Ukraina vastu tingitud massiline sisseränne on suurendanud riigipiiril ohtlike inimeste sisenemise tõkestamise ja piirikaitse vajadust. Seepärast on piirikontrollis ja viibimisaluste taotluste menetluses oluline biomeetriliste andmete laialdasem kasutuselevõtt. Euroopa Liidu sisepiiridel on oluline Schengeni kompensatsioonimeetmete rakendamine (sh PNR⁷ ja API andmete töötlemine) ka terrorismiohu maandamiseks.

Terrorismi rahastamiseks võidakse kasutada nii legaalselt kui illegaalselt hangitud vahendeid. Probleemiks on kujunemas heausksete inimeste kaudne ja mitteteadlik terrorismi toetamine ühisrahastusplatvormide kaudu

⁷ Lennureisijate endi esitatud isikuandmed ehk broneeringuinfo (ingl passenger name record, PNR).

sõjapiirkondadesse raha annetades, mille lõplik kasusaaja võib olla tegelikult terroristlik ühendus. Terrorismi rahastamise tõkestamisel on oluline turuosaliste poolt rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduses sätestatud hoolsuskohustuste järgimine. 2025. aastal valmiva rahapesu ja terrorismi rahastamise riiklikus riskihinnangus kirjeldatud kõrge riskiga sektorite, eriti virtuaalvääringute valdkonna, järelevalve võimekust ja turuosaliste teadlikkust terrorismi rahastamise riskidest on Eestis vaja oluliselt suurendada.

Süütegude tõhusa menetlemise huvides tuleb arendada asjakohaseid infosüsteeme ja andmebaase, nende riskasutamist ning koostalitlusvõimet. Rahapesu ja terrorismi rahastamise kontekstis on oluline ka nt rahvusvaheliste FATF-i reeglite ja MONEYVAL-i⁸ märkuste ja soovitude rakendamine. Oluline roll on tõhusal infovahetusel erasektori finantsinstitutsioonidega ning selgetel ja tõhusatel tugiregulatsioonidel.

Majandusjulgeolek

Majandus on üks olulisi võimuinstrumente, mida tuleb vaadata koosmõjus teiste võimuinstrumentidega nagu poliitilised otsused, mõjutustegevus, luure, sõjalised võimed jm. Majandussuhteid ja sõltuvusi kasutatakse ära nii suveräänsete otsuste mõjutamiseks, kui ka julgeolekut tagavate sõjaliste ja mittesõjaliste võimete mõjutamiseks.

Regioonis on sagenenud kriitilise taristu kahjustamised. Näiteks veealused side- ja elektri kaablid Eestis või alajaamade, veepumplate, raudtee- või lennundustaristu naaberriikides. Ebausaldusväärsete riikide ettevõtted ja tehnoloogia osalevad turul ning võivad hankida ja lepinguid, mille tulemusel võivad tekkida haavatavused, mis omakorda loob võimalusi Eesti julgeoleku kahjustamiseks. Peamised ohud on Eesti elanike, asutuste ja ettevõtete infoleke, nende otsuste endale sobivas suunas mõjutamine või nende toimimise mõjutamine, kahjustamine. Näiteks päikeseparkide enamus komponente pärinevad Hiinast, paljud side- ja tarkvaralahendused on Hiina päritolu, mitmed riigid on keelanud Hiina päritolu kaamerasüsteemide kasutamise tundlikes asukohtades jne.

Mitmes naaberriigis on Venemaa Föderatsiooni võimuga seotud isikud on omandanud kinnisasju strateegilisse asukohtadesse. Näiteks Soomes, Bardufossi lennuväebaasi ümbruses Norras jm. See on viinud mitmeid riike ohtude ennetamiseks kinnisasjade omandamise kitsendamise reegleid täiendama.

Mitmed välisriigid sh Hiina Rahvavabariik, ostab võimalusel strateegilisi kriitilisi teenuseid osutavaid ettevõtteid oma strateegiliste eesmärkide saavutamiseks. Huvi tuntakse sadamate, lennujaamade, raudtee, side ja tehnoloogia valdkondade osas. Võimalike riskide maandamiseks on oluline efektiivne välisinvesteeringute sõelumise võimekus.

Organiseeritud- ja majanduskuritegevuse ning rahapesu ja inimkaubanduse vastane võitlus

Organiseeritud kuritegevusel, aga ka kuritegevusel üldisemalt on oluline mõju riigi sisejulgeolekule, mainele ning ühiskondlikule heaolule. Eesti julgeolekut ohustavad riigid võivad kasutada muu hulgas kuritegelikke struktuure oma eesmärkide saavutamiseks. Kuritegevuse tõttu muutub ühiskond haavatavaks, mis omakorda annab võimaluse riigi julgeoleku kahjustamiseks. Majandus-, korruptsiooni-, narko- ja küberkuritegevuse ning nendega seonduva rahapesu rahvusvahelises ja ulatus mõjutavad olulisel määral finantsüsteemide, aga ka riikide usaldusvärsust. Ohtlikumad on need skeemid, mille tulemusel suudetakse suur osa kriminaaltulust paigutada legaalsesse majandustegevusse. Ühtlasi on kuritegevus muutunud üha enam projektipõhisemaks: kurjategijad tegelevad valdkondadega (nt narkokuriteod, kelmused, rahapesu, küberkuriteod, maksupettused), mis hetkel kõige rohkem tulu toovad. Vajadusel orienteerutakse valdkondade vahel ümber, et ebaseaduslikku tulu suurendada.

Euroopa Liidu rahanduspoliitika toob perioodil 2021–2027 Eestile eraldatava struktuuritoetuste mahuna hinnanguliselt 3 miljardit eurot. Sellises mahus kasutada olevate finantside suhtes tekib riigil, rahastamist korraldava ja järelevalvega tegelevatel asutustel täiendav koormus tagada vahendite sihtotstarbeline ja aus kasutamine.

Senised uurimused on esitanud halva majandamise, kelmuse ja korruptsiooni tõttu tekkiva kahju ulatuseks 5–10% kasutatavatest summadest, mis ümberarvestatuna võib Eesti kontekstis tähendada Euroopa Liidu

⁸ MONEYVAL poolt Eesti kohta koostatud raport <https://rm.coe.int/moneyval-2022-11-mer-estonia/1680a9dd96>

toetuste väärkasutamist 150–300 miljonit euro ulatuses⁹. Seetõttu on oluline pöörata erilist tähelepanu Euroopa Liidu finantside õiguspärase kasutamise tagamisele ja kuritegeliku tegevuse avastamisele. Selleks tuleb tõhustada õiguskaitseasutuste võimekust ja rahvusvahelist politseikoostööd.

Uuringud näitavad, et ebaseaduslik turg Euroopa Liidus on võimeline tootma kriminaaltulu üha kasvavas ulatuses, mis võib küündida hinnanguliselt 92 kuni 188 miljardi euroni, mille põhjal on alust eeldada, et 98% kriminaaltulust jääb kurjategijatele alles¹⁰. Siseministeeriumi poolt läbi viidud analüüsi tulemused peegeldasid raske ja organiseeritud kuritegevuse kasumlikkust, mis võib aastas küündida Eestis keskmiselt 458 mln euroni¹¹. Ajavahemikul 2016–2023 on prokuratuuri saadetud kriminaalasjades arestitud kuritegevusega seotud vara keskmiselt 11,7 mln euro väärtuses. Jõustunud kohtuotsustega on samal ajavahemikul konfiskeeritud keskmiselt 2,73 mln euro väärtuses vara aastas. Vahemik hinnangulise kuritegeliku tulu ja konfiskeeritud vara ulatuse vahel ei reflekteeri kuritegevuse tasuvuse vähenemist ning taolises olukorras võib kuritegevusest tingitud oht muutuda edaspidi senisest tõsisemaks probleemiks.

Et kuritegevus ei saaks olla kasumlik ettevõtmine ja mainitud ohtu efektiivsemalt maandada, tuleb riigil kasutada olukorra muutmiseks terviklikku lähenemist, mis hõlmaks nii kuritegevuse tõkestamise õigusraamistiku kaasajastamist, strateegia kasutuselevõtmist kuritegevuse varalise mõjutamise tõhustamiseks, piiratud varade haldussuutlikkuse tõstmist kui ka isikkoosseisu suurendamist varalise mõjutamise kaudu kuritegevuse vähendamise tegevustes. Neid arendustegevusi tuleb käsitleda tervikuna pidades silmas kogu menetlusahelas olevate asutuste panuse efektiivsuse kasvatamist. Kuritegevusest saadava kasu senisest tõhusam leidmine, arestimine ja konfiskeerimine on määrava tähtsusega kuritegevuse ja selle stiimulite vähendamisel.

Sõda Ukrainas suurendas järsult Euroopasse saabunud põgenike ja uussisserändajate arvu. Samaaegselt on Venemaa ja tema liitlane Valgevene on rakendanud Lähis-Ida riikide migrante oma riiklike välispoliitiliste ambitsioonide saavutamiseks ning korraldavad ebaseaduslike migrantide voogude kaudu Euroopa Liidu liikmesriikide piiride sihiliku survestamist. See, omakorda, sunnib ka Eestit pöörama senisest rohkem tähelepanu piiriturvalisusele ja rahvusvahelisele politsei- ja piirivalvekoostööle. Samuti on kasvamas tööalane migratsioon Eestisse Kesk-Aasia, Ladina-Ameerika ja Aasia riikidest, kelle ohuteadlikkus tööalasest ekspluateerimisest ja inimkaubandusest ning usaldus õiguskaitseasutuste suhtes madalal tasemel. Oluliseks arendussuunaks on uussisserändajate, kui haavatavama ühiskonnagrupi liikmete kuriteoohvriks, sh inimkaubanduse ohvriks langemise ennetamine ja tõkestamine. See nõuab õiguskaitse-, rände- ja ohvriabi-valdkonnaga seotud spetsialistide, aga ka erasektori ning abiorganisatsioonide jt spetsialistide tõhusamat täiendkoolitamist ja asutuste-ülest koostööd. Samuti rahvusvahelist koostööd ja infovahetust inimkaubandusele viitavate ilmingute tõhusamaks märkamiseks, kriminaalmenetluse korraldamiseks ja ohvrite, eriti laps- ja naisohvrite abistamiseks.

Korruptsioon

Korruptsioonikuritegude avastamine, tõkestamine ja ennetamine on riiklikult oluline prioriteet, kuna korruptsioon võib mõjutada riigi ja põhiseaduslike institutsioonide sõltumatust ja otsustamisvabadust ning seeläbi ka sisejulgeolekut. Korrumppeerunud isikuid võidakse ära kasutada ka muudel julgeolekut ohustavatel eesmärkidel nagu näiteks luureinfo kogumisel või mõjutustegevuses. Alates 2018. aastast on Eesti paiknenud

⁹ Gee, J. & Button, M., 2015a. The financial cost of healthcare fraud 2015: What data from around the world shows.

<https://www.pianoo.nl/sites/default/files/documents/documents/thefinancialcostofhealthcarefraud-september2015.pdf>; CROWE, 2018.

The Financial Cost of Fraud 2018: The latest data from around the world. [https://www.crowe.com/uk/croweuk/-](https://www.crowe.com/uk/croweuk/-/media/Crowe/Firms/Europe/uk/CroweUK/PDF-publications/Financial-Cost-of-Fraud-2018.ashx)

[/media/Crowe/Firms/Europe/uk/CroweUK/PDF-publications/Financial-Cost-of-Fraud-2018.ashx](https://www.crowe.com/uk/croweuk/-/media/Crowe/Firms/Europe/uk/CroweUK/PDF-publications/Financial-Cost-of-Fraud-2018.ashx); Gee, J. & Button, M., 2019. The financial cost of fraud 2019: The latest data from around the world.

https://pure.port.ac.uk/ws/portalfiles/portal/18625704/The_Financial_Cost_of_Fraud_2019.pdf

¹⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, mis käsitleb kriminaaltulu arestimist ja konfiskeerimist Euroopa Liidus, eelnõu seletuskiri.

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2013-0178+0+DOC+XML+V0//ET#title2>; RAND

Europe, 2019, Understanding the revenues earned on criminal markets and their reinvestment in the EU legal economy, <https://www.rand.org/randeurope/research/projects/economic-value-of-illicit-markets-european-union.html>

¹¹ Omblér, M., 2022. Kriminaaltulu võimalik ulatus Eestis. Analüüs. Siseministeerium. <https://siseministeerium.ee/ministeerium-ja-kontaktid/ministeerium-ja-minister/uuringud-ja-analuusid#sisejulgeoleku-tagam>, lk 101.

Transparency International korruptsioonitajumise indeksi uuringus enam kui 180 riigi võrdluses 20 vähem korrumpeerunud riigi kategoorias¹², mis on suurepärane Kesk- ja Ida-Euroopa riikide korruptsioonitasemega võrreldes, kuid keskmine tulemus Euroopa Liidu riikide võrdluses.

Riiklik korruptsioonivastane tegevuskava, sellest tõusetunud riske maandavad tegevused ja üldise teadlikkuse suurendamine koos õiguskaitseasutuste töö ja teavitustegevusega korruptsioonivastases võitluses on aastate jooksul suuremat edu saavutamas. Suuremaid positiivseid muutusi on võimalik täheldada peaaesjalikult avalikus sektoris, kus lisaks kõrgetele ootustele avalike vahendite läbipaistvale ja sihtotstarbelisele kasutamisele, on olukorrale leevendust pakkumas sisulised töökorralduslikud muutused ebaaususe vähendamisel ja riskide maandamisel. Samas peab uuendatav korruptsioonivastane tegevuskava 2026. aastast olema muuhulgas adresseeritud seni vajalikku tähelepanu mittesaanud sektorites läbipaistvuse kujundamisele ja teadlikkuse kasvatamisele koos korruptsiooniennetuse võrgustiku tegevuse tõhustamisega.

Jätakuvalt tuleb keskenduda suurt mõju omavate korruptsioonijuhtumite avastamisele. Tegeleda tuleb avaliku sektori, sh kohalike omavalitsuste korruptsiooni ennetamise, riigihangete läbiviimisel omakasuliste otsuste tuvastamise, meditsiini ja tervishoiusektoris omakasulist lähenemist kandvate põhimõtete tõttu ebaseaduslike tegevuste avastamise ning erinevate sihtrühmade teadlikkuse suurendamisega korruptsiooni vähendamiseks.

Erasektoris tuleks jätkata ennetavate tegevustega, sh muuta igapäevase tegevuse osaks vastutustundliku ettevõtluse põhimõtete järgimine, pettuse- ja korruptsiooniriskide hindamine ja maandamine. Kuna korruptiivset tegevust esineb Eestis üha peidetumal kujul, on õiguskaitstes vajalik täiendav spetsialiseerumine erasektoris aset leidva korruptsiooniga tegelemiseks. Samuti tuleb tõhustada teabe kogumist ja analüüsi, mille tulemusel oleks võimalik taolisi kuritegusid paremini avastada ja tekkivat kahju minimeerida.

Narkokuritegevus

Perioodil 2000–2024 on Eestis narkootikumide üledoosi tõttu surnud 2235 inimest. Kuni 2018. aastani oli Eesti narkootikumide üledoosiga seotud surmade poolest Euroopa Liidus esimesel kohal. Perioodil 2002–2017 oli enamik surmadest seotud heroiinist sadu kuni tuhandeid kordi kangema fentanüüli ja selle analoogide tarvitamisega. 2018. aastal üledoosist tingitud surmad järsult vähenesid 110-lt 39 juhuni. Surmade arvu languse peamiseks arvatavateks põhjusteks alates 2017. aasta lõpust olid fentanüüli kättesaadavuse vähenemine Eesti narkoturul ning koju kaasa antava naloksoonikomplekti ja teiste kahjude vähendamise teenuste ulatuslikum rakendamine. Fentanüüli kättesaadavuse vähenemine oli politsei eduka jälitustöö tulemus, kus 2017. aasta lõpus ja 2018. aasta alguses lõpetati mitme suure kuritegeliku võrgustiku tegevus. Fentanüüliturg ei taastunud endises mahus ka 2022. aastaks.¹³

2022–2024 aastal avaldas negatiivset mõju aga fentanüülile analoogisete opioidide nitaseenide ehk äärmiselt mürgiste uimastite turule tagasitulek, mis on osaliselt põhjus, miks narkoüledoosidest tingitud surmade arv on taas kasvanud (2021. aastal kokku 39, 2022. aastal 80, 2023. aastal 113 ja 2024. aastal 92). Nitaseenid põhjustasid suurima osa narkosurmadest (2023. aastal 53%), aga kasvanud on ka surmade arv, mis seotud kokaiini, MDMA ja amfetamiiniga. Need on ained, mis levivad sageli ööelu ja meelelahutusega, sh noorte ja edukate inimeste seas, kes ei pea end üldiselt ise tarvitajateks ning kelleni on seetõttu keerulisem ennetustöö ja hoiatustega jõuda. 2023. aastal kaotas üledoosi tõttu elu kuusteist 17–24-aastast noort.

Ukrainas alanud sõda narkoturгу oluliselt ei mõjutanud, küll aga vähendas Eesti-Vene piiri sulgemine mõne narkootikumi levitamist Ida-Virumaal.

Aastaid on suurem osa narkokuritegudest olnud seotud just suure koguse narkootilise aine ebaseadusliku käitlemisega. Üha enam kaubitsetakse narkootikumidega internetis, samuti vahendatakse neid kulleri ja posti teel. Turvalisema elukeskkonna tagamiseks peab politsei hoolitsema selle eest, et illegaalseid narkootilisi ja psühhotroopseid aineid sisse ei toodaks ega pakutaks, milleks on suurendatud koostööd lähiriikidega. See tähendab sihtmärgipõhist tegevust, mille käigus keskendutakse ennekõike narkokuritegevuse organisatoritele. Samas pööratakse endiselt tähelepanu narkootilise aine tarvitajate tabamisele ning võitlusele tänavadiilerlusega. Olulised eesmärgid on vähendada narkootikumide levitamist noortele ning suunata narkootikume

¹² Korruptsiooni tajumise indeks. <https://www.transparency.org/en/cpi/2024>

¹³ Narkomaania olukord Eestis 2022. Tervise Arengu Instituut.

tarvitavad süütegijad karistusmeetmete asemel saada tervise- või sotsiaalteenuseid (nõustamine, ravi, asendusravi, tugisõiduki teenus jms).

2024. aastal käivitati mitmeid samme olukorra leevendamiseks ning selle käigus esitati Vabariigi Valitsusele memorandum, milles toodi välja ettepanekud narkoolukorra leevendamiseks. Memorandumis lepidi kokku seitse suurema mõjuga arendustegevust, mille elluviimine on kolme ministeeriumi (Siseministeerium, Sotsiaalministeerium, Justiits- ja Digiministeeriumi) vastutada. Samuti lepidi kokku, et 2026. aastal võtab roteeruv korras kaheks aastaks poliitika juhtimise üle Sotsiaalministeerium ning viiakse läbi poliitika vahehindamine.

Loodi alus kiirmeetmena uutele psühhoaktiivsetele ainetele käitlemispiirangute kohaldamiseks, millega on Politsei- ja Piirivalveametil ja Maksu- ja Tolliametil koheaselt õigus inimeste tervisele ohtlikud ained kuni üheks aastaks hoiule võtta. Selle aja jooksul otsustatakse aine narkootiliste ja psühhotropsete ainete nimekirja lisamine. Meede võimaldab põhjalikumalt uurida nende ainete riske turvalisusele ja rahvatervisele.

Politseiametnikud läbisid koolitused ja nende esmaabivarustusse lisandus naloksoon, mille puhul on tegemist narkootikumide üledoosi korral elupäästva ravimiga. Tegemist on meetmega, millega on võimalik päästa inimese elu olukorras, kus politsei jõuab sündmuskohale enne kiirabi. Vajalik on tagada naloksooni varude pidev täiendamine.

Eestis on käivitatud Hea Samariitlase Akt, mis kaitseb inimesi, kes kutsuvad või kes vajavad abi narkootikumide tarvitamisest tingitud terviserikke korral. Meede on oluline selleks, et julgustada inimesi kutsuma kiirabi või pöörduma õiguskaitsejate poole, kui nad on tunnistajaks uimastite tarvitamisest tingitud terviserikke ilma et nad peaksid kartma karistust.

Valmis analüüs „Narkoväärteo toimepannud õigusrikkujate mõjutamine“. Analüüsis kaardistatakse muutusi registreeritud narkoväärtegude arvus ja toimepanijate profiilis, võrreldakse karistuspraktikaid rahatrahvide määramisel eri prefektuurides narkoväärtegude korral ning analüüsitakse menetlusandmete põhjal mõjutusvahendite võimalikku rolli narkosüütegude korduvuses.

Sõlmiti andmevahetusleping Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskusega, millega Politsei- ja Piirivalveameti analüütikuteni jõuavad isikustamata andmed mürgistustega seonduvate kiirabisündmuste kohta. Andmed võimaldavad senises põhjalikumalt hinnata narkoainete levikut ja ohu potentsiaali.

Politsei- ja Piirivalveamet testis RAMAN spektromeetrit, mis võimaldab tuvastada sündmuskohal narkootilisi aineid või teisi ohtlikke aineid. Seade kaitseb muuhulgas ametnikke sündmuskohal kokkupuute eest tundmatu ainega. Eesti Kohtuekspertiisi Instituut on seadme juba soetanud ja Politsei- ja Piirivalveamet kaalub seadme soetamist.

Esmased sisendid on antud Sisekaitseakadeemia kõrghariduse õppekavasse tõstmaks uute ametnike teadlikkust uimastivastasest võitlusest.

Edasised sammud keskenduvad eriti ohtlike ainete, sh nitaseenide, leviku tõkestamisele, rahvusvahelise koostöö tugevdamisele ning õiguskaitseasutuste töö süsteemsemaks ja paindlikumaks muutmisele. Oluline on tagada riskirühmade, eriti noorte parem jõudmine teenusteni ning arendada kahjude vähendamise teenuseid koostöös sotsiaal-, tervise- ja haridusvaldkonnaga. Andmepõhine lähenemine peab toetama poliitikakujundamist ja võimaldama kiiret reageerimist uutele ohtudele.

Küberkuritegevus

Tehnoloogia arengu ja võimalustega kohanduvad ka kurjategijad: muutuvad kuritegelikud trendid ja kuritegelike organisatsioonide tegutsemisviisid. Kurjategijad kasutavad oskuslikult ära arvutisüsteemide turvanõrkusi, interneti anonüümsust võimaldavaid tehnoloogiaid, andmete ja info kättesaadavust, inimeste vähest ohuteadlikkust, liigset usaldavust ja tehnoloogia mitmekülgseid võimalusi.

Erinevad andmevargused ja andmelekked, lunavara- ning õngitsusründed riigiasutuste ning kriitilise erasektori suunal on muutunud maailmapraktikas igapäevasteks probleemideks. Kuivõrd digitaalsest infrastruktuurist ja erinevatest e-lahendustest sõltuvad üha enam nii riigiasutused kui ka ettevõtted, võivad sellised ründed avaldada vahetut mõju riigi julgeolekule ja toimepidevusele, aga ka riigi majanduse ja ühiskonna toimimisele.

Seetõttu eeldab tulemuslik ennetus ning küberkuritegevuse ja -rünnete vastane võitlus tõhusat ja eesmärgistatud tegutsemist ning riskipõhise mõtlemise juurutamist nii avalikus kui erasektoris.

Siseministeerium eeldab realistlikult, et küberkuritegevus on ajas üha kasvav ning tehnoloogia muutub kuritegevuse toimepanekul üha kesksemaks teguriks. Arvutikuritegude toimepanemine (sh erinevat liiki kelmused, teenusetõkestusrünnakud, lunavararünnakud, õngitsuskirjad) suureneb. Seoses tehisintellekti kiire arenguga võivad pettused muutuda laiahaardelisemaks. 2024. aastal suurenes erinevate kelmuste arv võrreldes eelneva aastaga 8%.¹⁴ Eesti olukorra läbivamaks ja põhjalikumaks hindamiseks on vajalik järjepidevalt tegeleda olukorrapildi parandamisega. Keskse tähtsusega on PPA personali järjepidev koolitamine digitaalsema iseloomuga kuritegude uurimiseks ning võimearendus küberkuritegevuse personali ja tehnika suunal.

Kriisideks valmisolek ja nende lahendamine

Hädaolukordadeks ja põhiseaduslikku korda ähvardavateks kriisideks valmisolek ning elutähtsate teenuste toimepidevus on riigi julgeoleku ja turvalisuse seisukohalt tähtis valdkond, mille laiem eesmärk on tugevdada riigi stabiilsust ja arengut. Eesti julgeolekukeskkond on osa rahvusvahelisest julgeolekust, kus üleilmastumise-ga kaasnevad suundumused ning rahvusvahelised kriisid ja konfliktid mõjutavad meid üha vahetumalt.

Erinevateks kriisideks valmisolek hõlmab nii ennetamist, valmistumist, lahendamist kui ka tekkinud kahjude kõrvaldamist (taastamist). Neis tegevustes tuleb senisest rohkem pöörata tähelepanu kriiside ärahoidmisele ja nende tagajärgede leevendamisele. Selleks on riigi, kohalike omavalitsuste, ettevõtete ning elanike suurem koostöö. Olgugi et kriisireguleerimise üks aluspõhimõtteid on lähimus, ei tohiks siinkohal unustada rahvusvahelise koostöö tähtsust. ÜRO raames on Eesti jaoks oluline Sendai raamistiku ülemaailmsete eesmärkide saavutamine. Euroopa Liidu sisene koostöö hõlmab Euroopa Liidu elanikkonnakaitse mehhanismi, mille kaudu on võimalik nii abi anda kui seda vajaduse korral küsida. Tugev koostöövõrgustik ei sünni aga üleöö, mistõttu tuleb rahvusvahelist suhtlust tõhustada, jagades teiste riikidega oma parimaid praktikaid, osaledes aktiivselt rahvusvahelise abi andmisel, kriisireguleerimisõppustel ning juhindudes mh ka rahvusvaheliste organisatsioonide nagu OECD soovitustest poliitikakujundamisel.

Ukraina sõda on suurendanud kriisideks valmisoleku ja elanikkonnakaitse aktuaalsust. Avalikkus tunneb suuremat huvi kriisideks valmisoleku ja elanikkonnakaitse meetmete (varjumine, ohuteavitus jne) vastu. Ukraina sõda mõjutab ka Eestit – lisaks siia saabunud põgenikele, kaasnevad ka sanktsioonide mõjud, tarneraskused, hinnatõus, ühiskonna ärevuse tõus jm. Kõike seda tuleb arvesse võtta kriisideks valmistumisel.

2023. aasta elanike hädaolukorraleks valmisoleku alase teadlikkuse indeksuuringust saab positiivse trendina välja tuua (alates 2017. aastast), et elanike teadlikkus esmastest tegevustest hädaolukorras on vähehaaval paranemas. 89% Eesti elanikest on saanud vähemalt ühest üleriigilisest infoallikast hädaolukordi puudutavat infot. Elanikud on saanud infot võrdväärselt Päästeameti brošüürist „Ole valmis“ (61%) või üleriigilisest meediast (60%).¹⁵

Samas on elanike kodude varustatuse tase hädaolukordadega toimetulekuks kõige vajalikuga endiselt madal (vaid 15% on kõik vajalik olemas) ja pooled elanikest endiselt ei tea, mida nad peaksid tegema või teeksid erinevates hädaolukordades. Kodude valmisolek on oluliselt langenud esmaabitarvetega varustatuse arvelt. Kõige haavatavamaks peetakse linnades suurte kortermajade elanikke ning usutakse, et maal on võimalik hädaolukordadega lihtsamini toime tulla (varuda toitu, pääseda ligi joogiveele, kasutada alternatiivseid võimalusi kütteks ja toiduvalmistamiseks).

Seetõttu peab riik tegema täiendavaid jõupingutusi, et elanike hoiakud toetaksid paremat hakkamasaamist kriisides ning et nende teadlikkus ja ettevalmistus kriisilukordades toime tulla paraneks. Elanike iseseisva valmisoleku toetamiseks on vaja arendada elanikkonnakaitsealaste teadmiste süsteemsemat edasiandmist elanikele. Samuti on vaja tagada elanikele varjumiseks sobivad kohad: varjendid ja varjumiskohad.

¹⁴ Politsei- ja Piirivalveameti „Siseturvalisuse 2024. aasta ülevaade“.

¹⁵ KANTAR EMOR (mai 2023). Elanikkonna hädaolukorraleks valmisoleku alase teadlikkuse indeksuuring 2023.

<https://www.rescue.ee/files/Uuringud/2023-elanikkonna-hadaolukorraleks-valmisoleku-alase-teadlikkuse-indeksuuring.pdf?fc9a1cadb4>

Et elanikud tõhusamalt kriisideks valmisolekusse hõlmata, on tähtis arvestada ka piirkondlike riskide ja eripäradega. See eeldab tõhusamat koostööd kohaliku tasandi toimijatega. Muuhulgas on omavalitsustel oluline roll sotsiaalsete kriisiabi teenuste pakkumisel ning kohalike planeeringute kavandamisel, sh kriisilevendusmeetmete rakendamisel. Riigiasutuste kohus on edendada ja toetada omavalitsuste suutlikkuse parandamist.

Suur osa elutähtsatest teenustest ja muudest ühiskonnale olulistest teenustest toetub ka erasektorile, mistõttu ei ole võimalik ilma erasektorit kaasamata riigi julgeolekut ja turvalisust tagada. On ülioluline, et elutähtsate teenuste toimepidevuse suurendamiseks tugevdatakse koostööd erasektoriga. Selleks on vaja teha tööd erasektori kriisialase kompetentsi suurendamiseks ja koolitussüsteemide loomiseks. Lisaks on tähtis, et riik ja omavalitsused arvestaksid senisest enam elutähtsa teenuse osutajate ettepanekutega regulatsioonide loomisel, taastetegevuste prioriseerimisel ja nõuete ühtlustamisel. Elutähtsate teenuste arendamise kõrval ei tohi tähelepanuta jääda ka riigile ja ühiskonnale suure mõjuga olulised teenused ja kriitilised sektorid (nt toidukaubad, esmatarbekaubad, ravimid jne), mis peavad tagama toime- ja varustuskindluse mistahes kriisi korral ning rakendama selleks vajalikke meetmeid.

Paralleelselt kriiside ennetustegevuste ja tagajärgede levendamisega tuleb arendada ka võimet kriise lahendada. Vastutavate asutuste oluliseks väljakutseks on kriiside varajane äratundmine ja olukorrateadlikkuse kiire saavutamine, mis aitab vähendada kriisi võimalikku eskalatsiooni ning kahjusid. Samuti on oluline pöörata tähelepanu ametkondade ja asutuste koostööle, selgetele ja täpsetele tegevusjuhiste ning infovahetusele rahvusvaheliste partneritega. Selle kõige toetamiseks on tähtis ajakohastada olemasolevaid infotehnoloogilisi süsteeme ja vajaduse korral arendada välja uusi lahendusi. Peale selle on inimestele tähtis tagada varajane ja asjakohane info iseseisvaks kriisideks valmistumiseks ning kriisiaegne teave, mis minimeeriks suurõnnetuste tagajärjel tekkivaid kahjusid.

2023. aastast alates on Eestis võimalik saata mobiiltelefonidele asukohapõhist EE-ALARM ohuteavituse lühisõnumit. Kriisilukorras ametliku ja kontrollitud info edastamiseks on 1247 riigiinfotelefon kiirelt valmis tegutsema kriisiinfotelefonina. Koostöös Eesti Rahvusringhäälinguga on loodud võimekus kiireks ohuteavituse teksti edastamiseks ETV, ETV+ telekanalitel ning Vikerraadio ja Raadio 4 vahendusel RDS tekstina esitamiseks. 2022. aastast on arendamisel riiklik sireenivõrgustik - 2025 aasta aprilli seisuga on 120 sireenipostiga kaetud 66% elanikkonnast ja 22 asulat. Eesmärgiks on seatud katta sireeniseadmetega 80% elanikkonnast. Lisaks lühisõnumile, mis on näidanud head tulemust käitumisjuhiste edastamiseks, on vajalik süsteemi täiendada mobiiltelefonide abil alarmeerimisega ning leida toimepidevuse suurendamiseks tehnilisi lahendusi operaatorite mobiilside- ja andmesidevõrkudest sõltumata, et tagada mitmekülgne katvuse, tehnilise sõltumatuse ja toimekindlusega kanalite kasutamise võimalikkus.

Piirihaldus

Schengeni ruumi liikmena annab Eesti olulise panuse Euroopa Liidu turvalisuse tagamisel. Kuigi viimaste aastate kriisidest (Covid-19, Venemaa sõjaline agressioon Ukraina vastu) tulenevalt on piiriületuste mahud vähenenud, arvestatakse vähesel määral piiriliikluse taastumisega, kuid pikemaajalise prognoosi järgi ei ole oodata piiriliikluse kasvu. Suureneva piiriliikluse (sh võimalike põgenike saabumine), ebaseadusliku rände ja piiriülese kuritegevuse ja salakaubaveoga toimetulek vajab investeerimist välispiiri, kordonite ja piiripunktide taristusse, valve- ja seiretehnikasse ning varustusse, uute tehnoloogiate arendamist ja kasutuselevõttu, infosüsteemide, kontrolltehnika ja protseduuride arendamist ning personali täiendavat koolitamist ning lisapersonali värbamist.

Euroopa Liidu uute infosüsteemide arendamisel on tähtis tagada, et nende välja töötamisel võetaks arvesse Eesti huve ja Eesti infosüsteemide arendusloogikat. Uued projektid hõlmavad siseturvalisusega seotud andmete paremat kogumist ja haldamist, eesmärgiga teha kvaliteetsemaid otsuseid ja tagada liikmesriikide vahel andmevahetus. Olulisi investeeringuid on vaja teha erinevate infosüsteemide koostalitlusvõime loomisesse.

Hästi valvatud ja kaitstud välispiir on osa riigi julgeolekust ja riigikaitsest. Välispiiril on jätkuvalt püsiv ebaseadusliku sisserände ja salakaubaveo ja muu organiseeritud kuritegevuse surve, mille ohjeldamiseks on vaja välispiiri kogu ulatuses välja ehitada ja varustada kaasaegse tehnilise valvega. Sealjuures tuleb suurendada kordonite ja piiripunktide reageerimisvõimet piirivahejuhtumitele ning koostööd partneritega, nii võitluseks kuritegevusega kui ka piiri kaitsmiseks.

Julgeoleku tugevdamiseks valitsemisalade üleselt tehtavad tegevused

1. Julgeolekuohtude teadvustamine valitsemisalade üleselt ning nende ohtude koordineeritud maandamine.
2. Riigi erinevate poliitikate kaudu ühiskonna sidususe tugevdamine, sh erinevate ühiskonnagruppide lõimumise ja kohanemise toetamine.
3. Radikaliseerumise ennetamise riikliku tegevuskava välja töötamises osalemine ja tegevuskava rakendamine oma vastutusalas.
4. Ühiskonna ohuteadlikkuse ja kerksuse suurendamine erinevate kriisiolukordade, sh hübriidohtude suhtes.
5. Riigi toimimise jaoks olulisi teenuseid osutavate asutuste ja ettevõtete riigihangete puhul võimaluste leidmine tehnoloogiliste, tarneahelate jm sõltuvuste vältimiseks ebausaldusväärsetest kolmandatest riikidest.
6. Elutähtsate teenuste ja muude riigi toimimise seisukohalt oluliste teenuste riskiplaanides julgeolekuohtudega arvestamine ning nende riskide maandamine teenuste planeerimisel.
7. Koostöös riigiasutustega, erasektoriga ja kogukondadega süsteemselt riigisisese koostöö arendamine vaenuliku mõjutustegevuse ja hübriidohu allikate tuvastamiseks ja tõkestamiseks sh veebis ja meedias.
8. Liitlasriikide ja rahvusvaheliste koostööpartnerite teadlikkuse suurendamine vaenuliku mõjutustegevuse ja hübriidohtude ning neid ohte ennetavate ja maandavate võimaluste kohta.
9. Ühtne lähenemine riigi andmete avalikustamisele ja juurdepääsu võimaldamise reeglitele.
10. Juurdepääsupiiranguga teabe kaitsmise meetmete tõhustamine (sh küberruumis).

3. 2026-2029 PRIORITEETSED VÄLJAKUTSED JA ARENDUS- JA TEGEVUSEESMÄRGID¹⁶

Prioriteetne väljakutse	Majandusjulgeoleku tagamine
Miks oluline, milles seisneb väljakutse?	Vaenulikel riikidel on võimalus ja võimekus mõjutada negatiivselt Eesti majandust, riigi toimimise seisukohalt oluliste teenuste toimimist ja suveräänseid otsuseid.
Arendus- ja tegevuseesmärgid 2026-2029	Luuakse ühtne arusaam majandusjulgeoleku ohtudest ning koordineeritakse maandamistevõimed. Strateegilise tasandi koordineerimiseks luuakse riigiülene majandusjulgeoleku tööühm.
Prioriteetne väljakutse	Andmete säilitamine ja neile juurdepääs raske kuritegevuse ja terrorismi vastu võitlemiseks ning riigi julgeoleku tagamise eesmärgil
Miks oluline, milles seisneb väljakutse?	Tulenevalt märkimisväärselt halvenenud julgeolekukeskkonnast peab Eesti tervikuna tegema senisest märgatavalt kiiremini ja suuremaid pingutusi sisejulgeoleku tugevdamiseks, sealhulgas ennetama ja tõkestama vaenulikke luuretegevust ning kaitsma riigile olulist informatsiooni.
Arendus- ja tegevuseesmärgid 2026-2029	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tõhustatakse riigisaladuse kaitse meetmeid ning leitakse võimalused, et tagada riigisaladuse kaitsele vajalik ressurss. 2. Muudetakse elektroonilise side seadust uurimisasutuste ja julgeolekuasutuste ülesannete tõhusaks ja operatiivseks täitmiseks kooskõlas Euroopa Liidu õigusega.
Prioriteetne väljakutse	Küberkuritegevuse vastase võitluse tõhustamiseks võimekuse kasvatamine
Miks oluline, milles seisneb väljakutse?	Politsei registreeritud arvutikelmuste arv on viimase nelja aasta jooksul oluliselt kasvanud ning võib prognoosida küberkuritegevuse edasist kasvu, sh tehnoloogia muutumist kuritegevuse toimepanekul üha kesksemaks teguriks.
Arendus- ja tegevuseesmärgid 2026-2029	<ol style="list-style-type: none"> 1. Värvatakse piisavas matus kompetentset personali ning koolitatakse olemasolevaid töötajaid. 2. Luuakse toetav õiguslik keskkond ning ajakohane tehniline võimekus ja tagatakse selle jätkusuutlik ülalpidamine.
Prioriteetne väljakutse	Venemaa Föderatsiooni vaenuliku tegevuse ennetamine ja tõkestamine erinevates ründe-vektorites ja mõju-valdkondades (sh info- ja küberruumis, majanduses ja füüsilises keskkonnas)
Miks oluline, milles seisneb väljakutse?	Riigi sisejulgeolekut ohustavad mh vaenulikud ideoloogiad, mõjutustegevus ja lõhestamine. Mõjutustegevuse ja lõhestamise allikaid luuakse pidevalt juurde. Samuti kasutatakse üha uusi ja varjatuid võtteid.
Arendus- ja tegevuseesmärgid 2026-2029	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tõhustatakse julgeolekut ohustavate ning vaenuliku mõjutustegevuse ja lõhestamisega seotud allikate tuvastamise võimekust, luuakse tõhusad õiguslikud alused julgeolekut ohustavatest allikatest tulenevate ohtude maandamiseks. 2. Vaenulike eriteenistuste tegevust pärsitakse ning töötatakse välja selleks vajalikud meetmed ja võimekused.

¹⁶ Peatükis nimetatud olulisemad väljakutsed on valik olulisimatest lahendamist vajavatest probleemidest ja/või enam tähelepanu vajavatest võimalustest, millega on kavas järgmisel neljal aastal eelisjärjekorras tegeleda. Peatükis loetletud olulisemad arendus- ja tegevuseesmärgid on järgmise nelja aasta prioriteetsemad olulise finantsmõjuga muutused.

3. Tagatakse sanktsioonide tõhusus – sanktsioonide eesmärk on tõsta agressorile agressiooni hinda ning läbi selle sundida teda agressioonist loobuma. Eesmärgi saavutamiseks on vajalik takistada sanktsioonidest möödaminemist nii kriminaalmenetluse kui muude vahenditega. Sanktsioonide hulga kasvuga kaasneb ka menetlusressursi vajadus.

Prioriteetne väljakutse	Hiina Rahvavabariigiiga seotud ohtude maandamine
Miks oluline, milles seisneb väljakutse?	Hiina Rahvavabariigi ambitsioon kujundada ümber rahvusvahelised normid ja kord, samuti süvenev strateegiline koostöö Venemaa Föderatsiooniga avaldab mõju Eesti julgeolekule ja selle tagamisele. Peamiseks väljakutseteks on Hiinaga seotud majanduslike sõltuvuste ja tehnoloogiliste lahendustega kaasnevad ohud.
Arendus- ja tegevuseesmärgid 2026-2029	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vähendatakse ja välditakse Hiina Rahvavabariigi tehnoloogia, tarneahelate ja oluliste tööstussisenditega seotud sõltuvusi. 2. Tõkestatakse olulise teabe leke, sh tehnoloogiliste lahenduste, teenuste, küberrünnete kaudu, aplikatsioonides, AI tööriistades, teaduse valdkonnas jm.
Prioriteetne väljakutse	Vägivaldse äärmusluse ja terrorismi toetava ideoloogia leviku tõkestamine ja varajases faasis tuvastamine
Miks oluline, milles seisneb väljakutse?	Riigi julgeolekule võib ohuks kujuneda igasugune vägivaldne äärmuslus, sõltumata selle ideoloogilisest allikast. Väljakutseks on radikaliseerumise protsessis olijate tuvastamine ja tõkestamine võimalikult varajases faasis enne, kui radikaalsusest jõuab välja kasvada (terroristlik) vägivald.
Arendus- ja tegevuseesmärgid 2026-2029	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tõstetakse teadlikkust radikaliseerumise ja sellest lähtuva (terroristliku) vägivalda ennetamiseks. Kujundatakse radikaliseerumise ennetamise ja sekkumise riiklik tegevuskava. Üheks olulisemaks meetmeks on radikaliseerumise ennetamiseks vajaliku teadlikkuse tõstmine. 2. Kaardistatakse majutusasutuse kasutaja andmete elektroonilise edastamise võimalused Schengeni kompensatsioonimeetme tõhusamaks rakendamiseks. Eesmärk on majutusteenuse kasutajate andmete töötlemise tõhustamiseks kaardistada andmete edastamise erinevad tehnilised võimalused, nende mõjud, võimalikud maksumused, arendusvajadused ja õiguslikud valikuvariandid. Kaardistuse tulemusena valmivad ettepanekud edasisteks tegevusteks.
Prioriteetne väljakutse	Narkokuritegevuse vastase võitluse võimekuse suurendamine
Miks oluline, milles seisneb väljakutse?	Viimase kolme aasta jooksul on suurenenud nii narkootikumide tarvitamine kui ka narkokuritegevus. Üledoosisurmad on vähem kui kahe aastaga kolmekordistunud. Noored hakkavad narkootikume tarvitama üha varem ja korduvtarvitajate osakaal suureneb. Probleeme süvendab asjaolu, et mitmete narkootikumide levik ja kangus on seninägematult suur seoses rahvusvahelise narkokuritegevuse intensiivistumisega. Peab suurenema õiguskaitseasutuste võime oma tegevusi kohandada vastavalt kiirelt muutuvale narkoolukorrale.
Arendus- ja tegevuseesmärgid 2026-2029	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vähendatakse narkootikumide kättesaadavust. Selleks reguleeritakse tõhusamalt uute psühhoaktiivsete ainetele käitlemise piirangute seadmist ning luuakse võimalus ohtlikele ainetele koheste piirangute seadmiseks. Enim surmasid põhjustanud nitaseenide leviku tõkestamiseks suurendatakse koostööd lähiriikidega, peamiselt Lätiga. Õiguskaitseasutuste töö peab muutuma tõhusamaks ja vastumeetmed kiirelt kohanema narkootikumidega kaubitsejate pidevalt muutuvate tegutsemisviisidega, milleks tuleb süsteemsemaks muuta õiguskaitseasutuste ametnike väljaõpet ja mitmekesistada tehniliste vahendite (nt spektromeetrite) kättesaadavust. Vähendatakse narkootikumide levikust tingitud negatiivseid mõjusid ja kahjusid. Õiguskaitseasutustel on oluline roll, et koostöös tervise- sotsiaal ja haridusvaldkonnaga ennetada ja ära hoida narkootikumide tarvitamist, sellega

	<p>seonduvad ohte tervisele ja elule. Laiendatakse üledoosidest tingitud surmade ära hoidmist, selleks tagatakse naloksoon politsei esmaabivariustuses. Parandada tuleb ka mittekariistuslike meetmete (nt VALIK, SÜTIK programmide) kättesaadavust.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Narkootikumide levikust tingitud ohtudest teavitamise tegevused on laiendatud, eelkõige meelelahutuskeskkonnas (ööklubid, festivalid jne). 3. Täiendavate narkootiliste ainete määramise või joobe tuvastamisega seotud tehniliste vahendite kaardistamise ja testimisega on alustatud. 4. Narkolaboritele on loodud reageerimise võimekus – seadmed soetatud, koolitused korraldatud.
Prioriteetne väljakutse	Kuritegevuse varaliseks mõjutamiseks kompleksse ja tõhusa riikliku võimekuse kasvatamine
Miks oluline, milles seisneb väljakutse?	Raske ja organiseeritud kuritegevuse kasumlikkus võib aastas küündida Eestis keskmiselt 458 mln euron. Hinnangulise kuritegeliku tulu ja konfiskeeritud vara ulatuse võrdlus ei näita hetkel kuritegevuse tasuvuse vähenemist ning taolises olukorras võib kuritegevusest tingitud oht muutuda edaspidi senisest tõsisemaks probleemiks.
Arendus- ja tegevuseesmärgid 2026-2029	Selleks, et kuritegevus ei tasuks ära, suurendatakse suutlikkust kuritegelikul teel saadud vara tuvastamiseks, arestimiseks ja konfiskeerimiseks ning tõhustatakse kuritegevusega tekitatud kahju hüvitamist. Selle saavutamiseks täiendatakse seadusandlust, prioriseeritakse kuritegevuse varaline mõjutamine. Samuti on vaja leida täiendavaid vahendeid uurimisasutustele ja prokuratuurile.
Prioriteetne väljakutse	Kriisideks valmisoleku parandamine, sh elanikkonnakaitse tõhustamine
Miks oluline, milles seisneb väljakutse?	Julgeolekukeskkonna muutuste tõttu on ootused kogu ühiskonna kriisideks valmisolekule viimastel aastatel oluliselt suurenenud.
Arendus- ja tegevuseesmärgid 2026-2029	<p>Kriisideks valmisoleku parandamine:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Olukorrateadlikkuse valdkonnas jätkatakse info jagamise keskkonna (Sitrep) arendamisega kasutajate (kriisi lahendavate asutuste) vajadustest lähtuvalt, hoitakse tõstetud käideldavust ja luuakse võimalused ohuteavituse keskseks haldamiseks. Lisaks suurendatakse analüütilist võimekust võimaldamaks olukorrast terviklikuma ülevaate saamist kõiki ohte hõlmavas skaalas ning seeläbi aidates prognoosida ja hinnata võimalikke tulevasi arenguid ning toetada informeeritud otsuste tegemist. 2. Siseministeeriumi valitsemisala asutuste kriitiliste teenuste toimepidevust parendatakse läbi varude moodustamise koos ladustamise võimalustega, sh analüüsitakse ühtse laohaldustarkvara kasutusele võtu võimalusi. Siseministeeriumi valitsemisala enda kriisideks valmisoleku paremaks hindamiseks töötatakse 2025. aasta jooksul välja mõõdik. 3. Vabatahtlike kaasatakse kriiside lahendamisele. Siseministeeriumi valitsemisala asutustel tuleb oma kriisiaegsete ülesannete jätkusuutlikuks täitmiseks luua piisavas mahus kriisireservi vastava väljaõppega inimestest, keda on kriisi lahendamisse võimalik kaasata, mida saab teha tuginedes Elanikkonnakaitse reservi analüüsile. <p>Elanikkonnakaitse arendamine:</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Suurendatakse elanike kriisiteadlikkust ja iseseisevat valmisolekut. Eelduste loomine, et iga elanik saaks kriisis paremini hakkama, teaks oma rolli ning oskaks muuta oma kodu kriisikindlamaks. Selleks nähakse ette teavitustegevused, koolitused, riskikommunikatsioon, õppused, kodanikualgatuste ja korteriühistute toetamine. 5. Kohaliku omavalitsuse tasandi kriisialast võimet suurendatakse läbi nõustamise, koolitamise ja sihtotstarbelise kriisideks valmisoleku toetamise (2025-2027 iga-aastaselt 79-le KOV-ile 9 434 eurot). Samuti parandatakse KOV-ide kriisivalmidust läbi toetusmeetme ning tagatakse läbipaistev ja võrreldav KOV-ide kriisivalmiduse arendamine.

6. Arendatakse terviklikult välja riiklik ohuteavituse süsteem EE-ALARM. Töötatakse välja ohuteavituse kanalite kasutamise üldpõhimõtted ja hoitakse neid ajakohasena tulenevalt täiendavate kanalite lisamiseks tehtavatest arendustest ning kasutuskordadest saadavast tagasisidest. Tagatakse avalikkuse ajakohane teadlikkus riiklikust ohuteavitusest. Seadustatakse sireenide kasutamine EE-ALARM osana.
7. Töötatakse välja nõuded ja soovitused varjendite rajamiseks ja põhimõtted varjumiskohtade kohandamiseks.
8. Siseministeeriumi valitsemisalas luuakse kriisireserv ja vabatahtlike kontseptsioon, sh ajakohastatakse elanikkonnakaitse reservi kontseptsioon.

Prioriteetne väljakutse	Drooniseire ja droonitõrje võime välja arendamine
-------------------------	--

Miks oluline, milles seisneb väljakutse?	Mehitamata õhusõidukeid kasutatakse üha enam ning sellega võib kaasneda erinevaid riske.
Arendus- ja tegevuseesmärgid 2026-2029	Eestis luuakse turvalisuse tagamiseks võimekus droonide avastamiseks, tuvastamiseks ja tõrjumiseks.

Prioriteetne väljakutse	Euroopa Liidu infosüsteemide kasutusele võtmine
-------------------------	--

Miks oluline, milles seisneb väljakutse?	Uute süsteemide kasutusele võtmine nõuab keerukaid IT-süsteeme, mille rakendamine eeldab kesksüsteemi ja kõikide liikmesriikide arenduste ja toetava tehnoloogia valmisolekut. Uued rakendused eeldavad lisaks IT arendustele ka suuri investeeringuid piiripunktide taristusse ja piirikontrolli tehnikasse, mille tulemusena võib uute süsteemide rakendamise esimeses faasis pikeneda piirikontrolliks kuluv aeg ning väheneda üldine rahulolu piiriületusega.
Arendus- ja tegevuseesmärgid 2026-2029	Aastatel 2025 kuni 2030 valmivad mitmed suuremahulised Euroopa Liidu infosüsteemid (EES, ETIAS, API, Interoperability, Revised VIS, Revised Eurodac, Prüm II jne). Tagamaks Euroopa Liidus võetud kohustuste täitmine siseturvalisuse suurendamiseks tuleb Eestil teha vajalikud arendused tähtaegselt.

Prioriteetne väljakutse	Schengeni hindamise käigus tuvastatud puuduste likvideerimine
-------------------------	--

Miks oluline, milles seisneb väljakutse?	2023. a läbi viidud regulaarse Schengeni hindamise tulemusena tuvastati, et Eesti täidab oma kohustusi, kuid on valdkondi, mis vajavad veel parendamist ja arendamist.
Arendus- ja tegevuseesmärgid 2026-2029	Vastavalt Euroopa Komisjoni poolt heaks kiidetud tegevuskavale tuleb lähiaastatel hindamise tulemusena Eestile tehtud soovitused ellu rakendada. Peamised soovitused seotud isikkoosseisu ja infosüsteemide arendamisega ning tööprotsesside täiustamisega.

Prioriteetne väljakutse	Idapiiri täies ulatuses väljaehitamine
-------------------------	---

Miks oluline, milles seisneb väljakutse?	Kuigi viimaste aastate kriisidest tulenevalt on piiriületuste mahud vähenenud, siis julgeoleku tagamiseks, ebaseadusliku rände, inimkaubanduse, piiriülese kuritegevuse ja salakaubaveo tõkestamiseks on kaitstum piir määrava tähtsusega.
Arendus- ja tegevuseesmärgid 2026-2029	Välja ehitatakse kaasaegsete tehniliste lahendustega varustatud idapiir. Vastavalt Vabariigi Valitsuse läbi aegade tehtud otsustele ning idapiiri arendamiseks kavandatud välisvahenditele on idapiiri arendamiseks, piiritaristu väljaehitamiseks ja hoolduseks planeeritud eelarvelisi vahendeid kuni 2029. aastani 157,5 miljonit eurot. Lisaks maismaapiiri taristule on vajalik varustada kogu idapiiri kaasaegsete tehniliste seiresüsteemidega, sh arendada drooniseire- ja tõrjevõimekust.

PROGRAMMI TEGEVUSED

Programmi tegevused on suunatud põhiseadusliku korra kaitsele, Eesti riigi vastu suunatud luure- ja mõjutustegevuse ning lõhestuspoliitika tõkestamisele, riigisaladuse ja salastatud välisteabe kaitsele, sisejulgeoleku tagamiseks vajaliku teabe ja olukorrateadlikkuse tagamisele, terrorismi ja vägivaldse äärmusluse ennetamisele ja tõkestamisele, kriisideks ja ressursimahukateks sündmusteks (sh terroriaktideks ja hübriidkriisideks) valmisolekule ning reageerimisele, elutähtsate teenuste toime-pidevuse tagamisele, riigipiiri kontrollile, valvamisele ja kaitsmisele ning riigi julgeolekut, stabiilsust, heaolu ja mainet mõjutava raske ja organiseeritud kuritegevuse ennetamisele ja tõkestamisele (korruptsioon, majanduskuritegevus ja rahapesu, organiseeritud kuritegevus küberkuritegevus, narkokuritegevus, terrorismi rahastamine, inimkaubandus).

Programmi
tegevus 1:
Põhiseadusliku
korra tagamine

Programmi
tegevus 2:
Raske- ja
organiseeritud
kuritegevuse
vastane võitlus

Programmi
tegevus 3:
Elanikkonna-
kaitse, kriisideks
valmisolek ja
nende
lahendamine

Programmi
tegevus 4:
Piirihaldus

Programmi tegevus 1. Põhiseadusliku korra tagamine

Eesmärk

Eesti julgeolek ja põhiseaduslik kord on tagatud ning seda ohustavad tegurid on teadvustatud, ennetatud ja maandatud.

Mõõdikud

Programmi tegevuse eesmärgi mõõdikud	Suund	Tegelik			Sihttase					Allikas
		2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	
Elanike osakaal, kes hindab heaks oma valmisolekut tulla toime terroriaktiga, kui see peaks juhtuma	Suurem parem	40 %	-	41 %	-	41 %	-	41 %	-	Siseministeerium, siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring
Elanike osakaal, kes on puutunud kokku äärmuslusega veebis	Väiksem parem	-	-	-	-	Algtase selgub	-	-	-	Siseministeerium, siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring
Elanike osakaal, kes hindab oma valmisolekut tulla toime välisriigi mõjutustegevuse kasvuga heaks	Suurem parem	49 %	-	52 %	-	52 %	-	52 %	-	Siseministeerium, siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring

Teenused

Programmi tegevust viiakse ellu järgmiste Siseministeeriumi, Kaitsepolitsei ameti ning Politsei- ja Piirivalveameti teenuste kaudu.

Teenuse nimetus	Teenuse eesmärk	Teenuse lühikirjeldus
Sisejulgeolekupoliitika kujundamine (vastutaja Siseministeerium)	<p>Poliitika kujundamine toetab põhiseadusliku korra kaitsmist, mittesõjaliste julgeolekuohtude maandamist, ennetamist ja tõkestamist. Vaenulik luure- ja mõjutustegevus on pärsitud õigusruumi, asutuste koostöö ja võimekuse arendamise kaudu. Majandusjulgeolekut puudutavad riskid on erinevate sihtrühmade seas rohkem teadvustatud ning loodud on paremad eeldused riskide maandamiseks. Arendatud on riigiülest suutlikkust terrorismiga seotud riskide tuvastamiseks, ohtude ennetamiseks ja tõkestamiseks ja nende tagajärgede minimeerimiseks. Paranenud on teadmised radikaliseerumise põhjustest ja tundemärkidest ning suurenenud on oskused riske maandada.</p>	Sisejulgeoleku valdkonnas poliitika väljatöötamine.
Põhiseadusliku korra tagamine (vastutaja Kaitsepolitseiamet)	<p>Põhiseaduslik kord on kaitstud ja riigi vastu suunatud luuretegevus ennetatud ning tõkestatud. Loodud on paremad eeldused majandusjulgeolekut puudutavate riskide maandamiseks. Paranenud on ohuteadlikkus, teadmised radikaliseerumise põhjustest ja tundemärkidest ning suurenenud on oskused riske maandada. Arendatud on riigiülest suutlikkust terrorismiga seotud riskide tuvastamiseks, ohtude ennetamiseks ja tõkestamiseks ja nende tagajärgede minimeerimiseks.</p>	
Objektide valvamise teenus (vastutaja Politsei- ja Piirivalveamet)	<p>Politsei valvatavaks objektiks määratud objektile on avalik kord tagatud.</p>	Teenusega tagatakse valvatavate objektide turvalisus.
Isikukaitse teenus (vastutaja Politsei- ja Piirivalveamet)	<p>PPA poolt on tagatud kaitstava isiku staatuses olevate isikute turvalisus.</p>	Teenusega tagatakse Vabariigi Presidendi ja tema perekonna, samuti seaduses sätestatud juhul ametist lahkunud presidendi, peaministri, välisriigi riigipeade/valitsusjuhtide, välisministrite ning siseministri poolt määratud isikute kaitsmine.

Olulisemad arendus- ja tegevuseesmärgid

Majandusjulgeoleku suurendamine	Vastutaja	Seotud pool	Aasta
1.1. Arendatud on võimekust kolmandate riikide kodanike ning ettevõtete, mille puhul nad on tegelikud kasusaajad, kinnisvarainvesteeringutega seotud julgeolekuohtude teadvustamiseks, analüüsimiseks ja maandamiseks.	SIM	MKM, REM, SIM, RAM, JDM, VÄM, KAPO, VLA,	2026–2029
1.2. Loodud on haldusalade ülene majandusjulgeoleku tööühm, strateegia ja tegevuskava.	RK/ SIM	Kõik ministeeriumid	2026–2029
1.3. Majandusjulgeoleku ohud on tuvastatud, teadvustatud ja loodud on maandamismeetmed.	SIM		2026–2029

Radikaliseerumise ja terrorismi ennetamine ning tõkestamine	Vastutaja	Seotud pool	Aasta
1.4. Välja on töötatud ja rakendatud radikaliseerumise ennetamise tegevuskava. See hõlmab teadlikkuse tõstmist, radikaliseerumise ennetamise lõimimist erinevate valdkondade töökorraldusse, koostöö edendamist ja nõustamist.	SIM	SOM, SOM SKA,KUM, JDM, HTM, SKA, KOV	2026–2028
1.5. Arendatud on nn Schengeni kompensatsioonimeetmeid – biomeetriliste andmete laiemat kasutamist turvalisuses, reisijate broneeringuinfosüsteemi (PNR) ning muid rahvusvahelisi ja riigisiseseid infovahetussüsteeme (sh majutusteenuste kasutajate register). Parandatud on infosüsteemide koostalitlusvõimet.	SIM, MKM	PPA, KAPO, EKEI, SMIT, MTA, RIA, AKI, JUM	2026–2029
1.6. Schengeni kompensatsioonimeetme tõhusamaks rakendamiseks on majutusasutuse kasutaja andmete elektroonilise edastamise võimalused kaardistatud, sh andmete edastamise tehnilised võimalused, mõju, maksumus, arendusvajadused, õiguslikud valikuvariandid ja ettepanekud edasisteks tegevusteks.	SIM	SMIT, KAPO, PPA, MKM, EAS, VLA majutusettevõtjad	2026
1.7. Loodud on võimekus nõustada ja täiendada strateegilise tähtsusega objektide omanike riskianalüüsi ja turvaplaane julgeoleku ja avaliku korra ohtude ja maandamismeetmete osas.	PPA, KAPO	SIM	2026-2027

CBRN ¹⁷ sündmused	Vastutaja	Seotud pool	Aasta
1.8. Arendatud on KAPO valmisolekut ja reageerimisvõimekust tegutseda CBRN sündmuse korral.	KAPO, SIM	PÄA, PPA, KEA, TEA, HÄK, MTA	2026–2028
1.9. Arendatud on PPA valmisolekut ja reageerimisvõimekust tegutseda CBRN sündmuse korral.	PPA, SIM	PÄA, PPA, KEA, TEA, HÄK, MTA	2026–2028

¹⁷ CBRN (inglisekeeles Chemical, Biological, Radiological and Nuclear threats) – rahvusvaheliselt levinud lühend tähistamaks keemiliste, bioloogiliste, radioaktiivsete ja tuumamaterjalide kuritahtlikust väärkasutamisest põhjustatud ohte. CBRN sündmuste lahendamine (sh menetlemine) on KAPO pädevuses. Eesti keeles kasutatakse ka lühendit KBRT.

Vastuluure ja riigisaladuse kaitse	Vastutaja	Seotud pool	Aasta
1.10. Esitatud on ettepanekud ESSi ja teiste seaduste ajakohastamiseks, et oleks tagatud sideandmete säilitamine ja nendele juurdepääs riigi julgeoleku ja raske kuritegevuse, sh terrorismi vastu võitlemise eesmärgil.	SIM, JDM		2026
1.11. Tõhustatud on võimekusi vaenulike eriteenistuste tegevuse ennetamiseks ja tõkestamiseks.	KAPO		2026-2029
1.12. Tõhustatud on riigisaladuse ja salastatud välisteave kaitset.	KAPO		2026-2029

Küberjulgeoleku tagamine	Vastutaja	Seotud pool	Aasta
1.13. Riigi julgeolek on kaitstud võrgu- ja infosüsteemide kaudu tekkivate ohtude eest.	KAPO	RIA	2026-2029

Vaenuliku mõjutustegevuse ennetamine ja tõkestamine ning ühiskonna kerksuse suurendamine	Vastutaja	Seotud pool	Aasta
1.14. Arendatud on tehnilist võimekust ja koostööd erasektoriga, et tõhustada ebaseadusliku veebisisu, sh desinformatsiooni tuvastamist ja eemaldamist ning nende allikate sulgemist või kättesaadavuse piiramist.	TTJA	PPA, MKM, KUM, SIM	2024–2026
1.15. Loodud on tõhusamad õiguslikud alused juriidilistest isikutest tulenevate julgeolekuohtude maandamiseks.	SIM	JDM	2026-2029
1.16. Eesti riik omab head ülevaadet oma inforuumis toimuvast ning tegeletakse teadlikult vaenuliku mõjutustegevuse ennetamise ja tõkestamisega, sh küberruumis.	SIM, KAPO	TTJA, PPA	2026-2029

Objektivalve ja isikukaitse	Vastutaja	Seotud pool	Aasta
1.17. Suurendatud on riikliku tähtsusega isikute kaitsmise võimekust	PPA	SIM	2025–2028

Programmi tegevus 2. Raske ja organiseeritud kuritegevuse vastane võitlus

Eesmärk

Kuritegevuse tasuvus on vähenenud tänu õiguskaitseasutuste võimearendustele, koostöö tõhustamisele avaliku ja erasektori vahel, kriminaaltulu leidmist ja konfiskeerimist puudutavate seaduste kaasajastamisele ning ühiskonna teadlikkuse tõstmisele.

Mõõdikud

Programmi tegevuse eesmärgi mõõdikud	Suund	Tegelik			Sihttase					Allikas
		2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	
Elanike osakaal, kes hindavad oma teadlikkust küberkuritegevusega seotud riskidest heaks	Suurem parem	59 %	-	52 %	-	60 %	-	60 %	-	Siseministeerium, siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring
Korruptsioonitajumise indeks (punktid) ¹⁸	Suurem parem	74	76	76	77	77	77	-	-	Transparency International, kättesaadav http://www.transparency.ee/
Narkootiliste ainete kasutamisest otseselt tingitud surmad	Väiksem parem	80	113	92 ¹⁹	100	70	50	40	25	Surma põhjuste register, EKEI
Elu jooksul mõnda illegaalset uimastit proovinud 15–16 aastaste osakaal	Väiksem parem	-	-	35 %	-	25,5 %	24,3 %	23,2 %	22 %	Eesti koolinoorte uimastite tarvitamise uuring (ESPAD)
Arestitud vara (mln) ²⁰	Suurem parem	18,37	24,5	68,2	25	30	40	45	50	Siseministeerium
Konfiskeeritud vara (mln) ²¹	Suurem parem	2,39	2,43	4,11	3	3,5	4	4,5	5	Prokuratuur
Inimkaubanduse vastase võitluse indeks ²²	Väiksem parem	-	-	1	1	1	1	1	1	U.S. Department of State Trafficking in Persons Report hinnang SiM, JUM, PPA, SoM, TI, SoM SKA raporti põhjal.

¹⁸ Indeks koondab eri allikate andmeid ärivaldkonna ja riigieksperptide hinnangust avaliku sektori korruptsiooni tajumisele skaalal 1–100 punkti, kus 100 tähistab tajutava korruptsiooni puudumist ning asetab enam kui 180 riiki pingeritta.

¹⁹ Andmed täpsustuvad 2025. aasta jooksul.

²⁰ Arvestatakse uurimisasutuste poolt aasta jooksul prokuratuuri menetlusotsuseks edastatud kriminaalasjades arestitud vara väärtust

²¹ Arvestatakse jõustunud kohtulahendiga konfiskeeritud vara väärtust <https://aastaraamat.prokuratuur.ee/prokuratuuri-aastaraamat-2024/vahistamine-ja-konfiskeerimine>

²² Näitajaga mõõdetakse valitsuse jõupingutust vastata Inimkaubanduse Ohvrite Kaitse Määrusele (TVPA) 9 olulisemas kategoorias. Indeksil on 3. taset (1-3), millest 1. tase on kõrgeim hinnang - riigis täidetakse täielikult TVPA miinimumnõudeid inimkaubanduse kaotamisel.

Teenused

Programmi tegevust viiakse ellu järgmiste Siseministeeriumi ning Politsei- ja Piirivalveameti teenuste kaudu.

Teenuse nimetus	Teenuse eesmärk	Teenuse lühikirjeldus
Raske ja organiseeritud kuritegevuse vastase poliitika kujundamine (vastutaja Siseministeerium)	Raske ja organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse valdkonna poliitika väljatöötamine	Raske ja organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse valdkonnas poliitika väljatöötamine.
Kriminaalpoliitika kujundamine (vastutaja Siseministeerium)	Kriminaalpoliitika väljatöötamine ning ministeeriumi valitsemisala asutuste kriminaalvaldkonna tegevuse koordineerimine	Kriminaalpoliitika väljatöötamine ning ministeeriumi valitsemisala asutuste kriminaalvaldkonna tegevuse koordineerimine.
Sisejulgeolekufondi korraldusasutuse (ISF) ülesannete täitmine (vastutaja Siseministeerium)	Sisejulgeolekufondi vahendid on efektiivselt ja õiguspäraselt kasutatud.	Sisejulgeolekufondi korraldusasutuse ülesanne on Eestile fondist eraldatud toetuste planeerimine, rahastatavate toetusmeetmete väljatöötamise ja rakendamise korraldamine ning seire ja järelevalve teostamine välistoetuse kasutamise ja tulemuste saavutamise üle, samuti Eesti seisukohtade ettevalmistamine ja esindamine välistoetuste andmist reguleeriva poliitika kujundamisel ja õigusaktide eelnõude üle peetavatel läbirääkimistel.
Raskete peitkuritegude avastamise teenus (vastutaja Politsei- ja Piirivalveamet)	Raske peitkuritegevuse mõju ja kokkupuude inimestega on madal	Teenusega tagatakse ühiskonnale enim kahju põhjustava organiseerunud ja raske peitkuritegevuse (sh majandus-, korruptsiooni-, küber- ja inimkaubanduse kuriteod, ning isikuvastased kuriteod) ennetamine ja reageerimine, süütegudega tekitatud kahju vähendamine ning õigusrikkujatega tegelemine.
Tunnistajakaitse ja varitegevuse teenus (vastutaja Politsei- ja Piirivalveamet)	Raske peitkuritegevuse mõju ja kokkupuude inimestega on madal	Teenusega tagatakse tunnistajakaitse abinõude kohaldamine kriminaalmenetluses või välisriigi pädeva asutuse või rahvusvahelise organisatsiooni taotlusel vastavalt sõlmitud välislepingutele ning jälitustegevuse teenuse toetamiseks legendeeritud infrastruktuur ja kattedokumendid.

Olulisemad arendus- ja tegevuseesmärgid

Küberkuritegevuse vastane võitlus	Vastutaja	Seotud pool	Aasta
2.1. Loodud on võimalused põhjaliku küberkuritegevuse statistilise keskkonna ja tulevikutrendide järjepidevaks analüüsimiseks.	PPA		2026
2.2. Sihtrühmad on läbinud väljatöötatud koolituskavadele tugineva täiendõppe.	PPA	SKA	2028
2.3. Loodud on riigiüleselt küberkuritegudele spetsialiseerunud menetlusüksused ja suurendatud on isikkoosseisu.	PPA	SIM	2026-2028

Narkokuritegevuse vastane võitlus	Vastutaja	Kaasvastutaja	Aasta
2.4. Laiendatud on narkosüütegude karistusmeetmete rakendamise asemel tervise- või sotsiaalteenustele (nõustamine, ravi, asendusravi, tugiisiku teenus jt) suunamise võimalusi.	SOM, TAI	JDM, PPA, SIM, MTA, Prokuratuur, SOM, TAI, teenuse-pakkujad	2025–2029
2.5. Üledoosisurmade vähendamiseks on loodud riiklik terviklahendus Politsei- ja Piirivalveameti esmareageerijate naloksooniga varustamiseks.	SOM, PPA	SIM, TAI	2025–2026
2.6. Läbi on viidud valge raamatu „Eesti narkopoliitika aastani 2030“ vahehindamine, sh hinnata kuidas jagada olemasolevaid ressursse pakkumise ja nõudluse vähendamise tegevuste vahel, et nõudlus narkootikumide järele ja sellest tingitud kahjud rahvatervisele väheneks.	SOM	SIM, JDM	2026
2.7. Loodud on ametnike vajaduspõhise sihtriikidesse lähetamise süsteem, et narkokuritegevuse vastases võitluses lähiriikidega koostööd tugevdada, operatiivset teabevahetust tagada, kriminaalteabe vahetust parandada ja teostada ühiseid menetlusi narkokaubanduse valdkonnas.	PPA, MTA, Prokuratuur	SIM, JDM, RAM	2026
2.8. Tõstetud on õiguskaitseasutuste võimekust narkoainega seotud sündmustele reageerimisel, sh narkootiliste ainete määramisel, laborite tuvastamisele jne.	PPA, MTA	SIM, RAM	2026–2029
2.9. Uimastite valdkonnas ennetustegevuste ja õigusrikkumistele reageerimisel on määratud strateegilised tegevused, kaardistatud partnerid ning koostatud ja ellu viidud huvikaitse plaan.	PPA	SIM, TAI, teenusepakkujad	2024–2028
2.10. Kaasajastatud on õigusrikkujate narkojoobe tuvastamise protsess.	SIM; PPA	JDM; EKEI	2024 - 2026

Rahapesu ja terrorismi rahastamise ennetamine ja tõkestamine	Vastutaja	Seotud pool	Aasta
2.11. Arendatud on IT-süsteem, mis võimaldab Rahapesu Andmebüroo olemasolevaid andmeid strateegilise analüüsi jaoks töödelda.	RAB	RAM, SMIT	2026

2.12. Arendatud on uurimisasutuste võimekust rahapesu ning terrorismi rahastamise tõhusamaks avastamiseks ja tõkestamiseks.	PPA, KAPO	RAB, RAM	2026-2029
---	-----------	----------	-----------

Korruptsiooni tõkestamine ²³	Vastutaja	Seotud pool	Aasta
2.13. Suurendatud on erasektorit puudutava korruptsiooni uurimisvõimekust.	PPA	SIM	2026–2027

Majanduskuritegevuse vastane võitlus	Vastutaja	Seotud pool	Aasta
2.14. Suurendatud ELi finantshuve (sh EL rahastatavad projektid) kahjustavate kuritegude uurimisvõimekust.	PPA	SIM	2026–2027

Kriminaaltulu tuvastamise, arestimise ja konfiskeerimise võimekus	Vastutaja	Seotud pool	Aasta
2.15. Välja on töötatud täiendavad regulatiivsed seadusemuudatused, mis võimaldavad süüdimõistva kohtuotsuseta vara konfiskeerida koos täiendavate vara arestimise ja konfiskeerimise meetmetega.	JDM, SIM, RAM	PPA, MTA, Prokuratuur, KAPO, KEA, Kohtud	2026–2027
2.16. Loodud on kuritegevuse varalise mõjutamise strateegia, mille kasutuselevõtmisega tagatakse jätkusuutlikkusele ülesehitatud strateegia asutuste ja institutsioonide koostööst, tegevustest ja eesmärkidest.	JDM, SIM, RAM	PPA, MTA, Prokuratuur, KAPO, KEA, Kohtud	2026
2.17. Loodud on jätkusuutlik koolitusprogramm majanduskuritegevuse ja kuritegeliku vara leidmise tõhustamiseks.	JDM, SIM, RAM	PPA, MTA, Prokuratuur, KAPO, KEA, RAB	2026–2027
2.18. Prokuratuuris, uurimis- ja teistes asutustes on suurendatud kuritegeliku tulu leidmise, arestimise ning finantskuritegude menetlemise ja analüüsivõimekust.	Prokuratuur, PPA, MTA, KEA, kohtud, SKA, SIM	JUM, RAM, KLIM	2026–2029
2.19. Loodud on vara haldamise kesküksus või uurimisasutustes on suurendatud leitud, arestitud, võõrandatud ja konfiskeeritud vara haldamise võimekust.	RAM, SIM, JDM, PPA, MTA,		2026–2027

²³ Korruptsiooni tõkestamise ja ennetamise teemad on terviklikult kajastatud JUM koordineeritud dokumendis „Korruptsioonivastane tegevuskava 2021–2025“, siseturvalisuse programmis on ennekõike Siseministeeriumi vastutusega tegevuste ülevaade.

2.20. Loodud on automatiseeritud analüüsivõimekused, mis võimaldavad süüteomenetluse ahelas jälgida arestitud ja konfiskeeritud vara liikumist ning varale kohaldatud piiranguid, arvestada haldamisega seotud kulutusi ning esitada vajalikke statistilisi tervikülevaateid.	JDM, SIM, RAM	PPA, MTA, Prokuratuur, KAPO, KEA, Kohtud	2026–2027
---	---------------	--	-----------

Inimkaubanduse ennetamine ja tõkestamine	Vastutaja	Seotud pool	Aasta
2.21. Läbi on viidud täiendkoolitused esmatasandi spetsialistide riigi-, era- ja kolmandast sektorist inimkaubanduse tõhusamaks märkamiseks, kriminaalmenetluse korraldamiseks ja ohvrite abistamiseks. Vajadusel on kaasajastatud või koostatud vajalikud koolitus- ja juhendmaterjalid.	JDM	SIM, SOM, SOM SKA, SIM SKA, PPA, TI, Prokuratuur, erasektor, kolmas sektor	2025–2027
2.22. Suurendatud on inimkaubanduse juhtumite tuvastamise võimekust ja juhtumite lahendamise tegevate spetsialistide teadlikkust. Arendatud on riigisisest ja rahvusvahelist koostööd ja infovahetust.	PPA, SIM	JDM, SOM SKA, TI, MTA	2025-2027

Programmi tegevus 3. Elanikkonnakaitse, kriisideks valmisolek ja nende lahendamine

Eesmärk

Eesti ühiskond ja inimesed on kriisiteadlikud ning valmis toime tulema erinevate kriisidega. Siseturvalisuse asutused on valmis kriise lahendama, tagades riigi, sh elanike, siseturvalisuse ja -julgeoleku.²⁴

Mõõdikud

Programmi tegevuse eesmärgi mõõdikud	Suund	Tegelik			Sihttase					Allikas
		2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	
Elanike osakaal, kes hindavad heaks siseturvalisuse asutuste valmisolekut tulla toime erinevate kriisidega	Suurem parem	56 %	-	52 %	-	60 %	-	60 %	60 %	Siseministerium, siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring
Elanike kriisivalmiduse indeks	Suurem parem	-	-	-	-	Sihttasemed määratakse 2026 ²⁵	-	-	-	Päästeamet
Elanikkonnakaitse reserv (kriisirolliga vabatahtlikud)		-	-	-	-	Sihttasemed määratakse 2026	-	-	-	Päästeamet
Kohalike omavalitsuste kriisideks valmisoleku indeks	Suurem parem	-	6	-	7 ²⁶	7	7	7	7	Päästeamet, www.minuomavalitsus.ee
Ulatusliku evakuatsiooni läbiviimise võime ²⁷ (evakuatsioon (peavari ja transport ohustatud alalt))	Suurem parem	-	-	-	-	-	5 %	-	7%	Päästeamet

²⁴ Sisejulgeolek on ühiskonna seisund, milles on tagatud riigi püsimine ja toimimine põhiseaduses sätestatud viisil. Siseturvalisus: tähendab stabiilset elukeskkonda, milles on tagatud inimeste elu ja vara ning õiguste kaitse.

²⁵ Elanike kriisivalmiduse indeksit muudetakse olulisel määral (sh nimetust) 2025. aastal. Peale meetodika muutmist määratakse alg- ja sihttasemed.

²⁶ Mõõdiku meetodika muutub alates 2025. aastast.

²⁷ Ulatusliku evakuatsiooni läbiviimise võime juures hinnatakse olemasolevate evakuatsioonikohtade arvu, transport ohustatud alalt, majutusvarustuse olemasolu ja evakuatsiooni läbiviimiseks koolitatud inimeste hulka.

Ulatusliku evakuatsiooni läbiviimise võime ²⁸ (majutusvarustus ²⁹)	Suurem parem	-	-	-	-	-	2,5 %	-	3,5 %	Päästeamet
Siseministeeriumi valitsemisala asutuste kriisivalmiduse baasnõuete indeks ³⁰	Suurem parem	-	-	-	-	Sihttasemed määratakse 2026	-	-	-	Siseministeerium
Elanike osakaal, kellele on tagatud avalikud varjumiskohad	Suurem parem	-	-	-	-	21%	22 %	24%	25 %	Päästeamet
Ohuteavituse kanalite arv ³¹	Suurem parem	-	2 tk.	-	4tk.	5 tk.	5 tk.	5 tk.	6 tk	Siseministeerium

Teenused

Programmi tegevust viiakse ellu järgmiste Siseministeeriumi, Päästeameti ja Häirekeskuse teenuste kaudu.

Teenuse nimetus	Teenuse eesmärk	Teenuse lühikirjeldus
Elanikkonnakaitse poliitika kujundamine (vastutaja Siseministeerium)	Eesti on valmis toime tulema erinevate kriisidega. Elutähtsate teenuste toimimine on tagatud igal ajal. Loodud on senisest paremad eeldused, et kriisidest põhjustatud kahjud oleksid riigile ja elanikele võimalikult väikesed.	Elanikkonnakaitsepoliitika väljatöötamine ja asutuste tegevuse koordineerimine elanikkonnakaitse eesmärkide seadmisel. Elanikkonnakaitse kriisiajal tähendab riigi ja ühiskonna valmisolekut ohuteavituseks, päästetöödeks, evakuatsiooniks, varjumiseks, esmaabiks ja katastroofimeditsiiniks, vältimatuks sotsiaalabiks, psühhosotsiaalseks kriisiabiks ning muuks elanikele hädavajalikuks abiks.
Elanikkonna hädaolukorraks valmisoleku teenus (vastutaja Päästeamet)	Elanikkond on riskiteadlik, võimeline hädaolukordades iseseisvalt hakkama saama (Civil Resilience) ning oskab hädaolukorras üksteist aidata	Teenuse raames tegeletakse elanikkonna hädaolukorraks valmisoleku teadlikkuse tõstmisega vastavalt seatud teenuse eesmärgile, valides selleks sihtgrupile sobivaima protsessi: koolitus, teavitus, nõustamine.

²⁸ Ulatusliku evakuatsiooni läbiviimise võime juures hinnatakse olemasolevate evakuatsioonikohtade arvu, transport ohustatud alalt, majutusvarustuse olemasolu ja evakuatsiooni läbiviimiseks koolitatud inimeste hulka.

²⁹ Majutusvarustus, sh magamisvarustus, evakueeritutele.

³⁰ Mõõdik töötatakse välja ja esmased mõõtmised teostatakse 2025. aasta jooksul. Sihttasemed järgmisteks perioodideks määratakse mõõtmiste tulemite alusel.

³¹ LB-SMS, Galileo satelliitsüsteem, sireenid, mobiilirakendustesse, ERR kanalid, 5G meediaedastusena või samaväärse katvuse, tehnilise sõltumatuse ja toimekindlusega kanalid.

Hädaolukorra riskihalduse teenus (vastutaja Päästeamet)	Pääste hinnatavate hädaolukordade ohud ja riskid on tuvastatud ja hinnatud ning ennetus- ja leevendusmeetmed võimaldavad parimal viisil riske hallata	Tagatakse Päästeameti vastutusalas olevate hädaolukorra riskianalüüside ajakohastamine ja nendest toodud ohtude ning riskide ümberhindamine. Tagatakse hädaolukorra riskianalüüsides tulenevate ennetus- ja leevendusmeetmete kohandamine muutuvatele ohtudele ja riskidele vastavaks.
Kriisijuhtimise teenus (vastutaja Päästeamet)	Päästeametil on valmisolek (24/7) ja võimekus regionaalsel ja riiklikul tasandil juhtida ja korraldada kriisiolukordade lahendamist ning toetada partnereid kriiside lahendamisel.	Regionaalne kriisijuhtimise teenus (tegevusvõime 3): Teostatakse kriisiolukordade lahendamise juhtimist, korraldamist ja koordinatsiooni regionaalsel tasandil ning toetatakse partnerid kriiside lahendamisel, kus III juhtimise valmisoleku tasandi juht: - on 24/7 kontaktpunkt- „tegevusvõimele 2“, tegevusvõimele 4, Päästekeskuse direktorile ning partneritele regioonis; - juhib, koordineerib ja korraldab kriisiolukordade lahendamist regionaalsel tasandil: kutsub kokku ja juhib regionaalset või sündmuskoha staapi; suunab ümber elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamiseks päästeressurssi regiooni ulatuses; toetab hädaolukorra lahendamist juhtivat asutust teabevahetuse, olukorrateadlikkuse ja koostöö korraldamisel hädaolukorra ohu korral ja hädaolukorra lahendamisel; kriiside lahendamisel korraldab kriisikoordinatsiooni riigi ja kohalike omavalitsuste asutuste ja isikutega. toetab hädaolukordade lahendamisel tegutsevat regionaalset kriisikomisjoni. Juhib ja korraldab päästetöid tegevusvõime 2 puudumise või hõivatuse korral sündmuskoha tasandil. Riiklik kriisijuhtimise teenus (tegevusvõime 4). Teostatakse kriisiolukordade lahendamise juhtimist, korraldamist ja koordinatsiooni üleriigilisel tasandil ning toetatakse partnerid kriiside lahendamisel, kus IV- juhtimise valmisoleku tasandi juht: 24/7 kontaktpunkt- Päästeameti juhtkonnale, „tegevusvõimele 3“ ja partneritele riiklikul tasandil; juhib, koordineerib ja korraldab kriisiolukordade lahendamist riiklikul tasandil: kutsub kokku ja juhib üleriigilist staapi; suunab ümber elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamiseks Päästeameti ressursi kogu riigi ulatuses; taotleb ametiabi üleriiklikult teistelt ametkondadelt ja koordineerib ametiabi

		teistele ametkondadele; koordineerib, nõustab ja toetab regioone kriiside lahendamisel; taotleb rahvusvahelise abi kaasamist kriisiolukordade lahendamiseks; kriisiolukorras korraldab elanike kaitse tegevusi ja Päästeameti riigikaitse ülesannete täitmist.
Piiriülese päästetöö ja humanitaarabi teenus (vastutaja Päästeamet)	Päästeamet täidab välisabi (elanikkonnakaitse moodulite) andmisel Euroopa elanikkonna kaitse mehhanismi poolt kehtestatud nõudeid. Päästeameti suutlikkus piiriülese abi vastuvõtmiseks on tasemel, mis võimaldab välisabistajatele pakkuda parimat teenust osalemaks hädaolukorra lahendamisel vajalikus mahus ja kiirusel.	Tagatakse Eesti Päästemeeskonna (EDRT – Estonian Disaster Relief Team) liikmete teadlikkuse, oskuste ja kogemuste parandamine tasemele, mis on vajalik kvaliteetseks piiriülese päästeabi või ekspertide andmiseks rahvusvaheliste hädaolukordade lahendamiseks. Tagatakse EDRT elanikkonnakaitse moodulitele ja ekspertidele nii siseriiklikele kui ka rahvusvahelistele nõuetele vastav „valmisoleku platvorm“ (regulatiivne raamistik, kaasaegne varustus ja töövahendid) rahvusvaheliste hädaolukordade tulemuslikuks lahendamiseks. Tagatakse Päästeameti piiriülese abi vastuvõtmise ja andmisega seotud lepete ning regulatsioonide loomine, mis võimaldab tõhusaimal viisil kaasuda või olla kaasatud hädaolukordade lahendamisse.
Ulatusliku evakuatsiooni läbiviimise võime teenus (vastutaja Päästeamet)	Eesmärk on elanikkonna ajutine ümberpaigutamine ohustatud alalt ohutusse asukohta. Selleks tagatakse ulatusliku evakuatsiooni läbiviimise ettevalmistus, sh juhtimine, koordineerimine, vastavad koolitused ja väljaõpe ning läbiviimine koostöös erinevate kaasatud osapoolte ja koostööpartneritega.	Tagatakse ulatusliku evakuatsiooni läbiviimise ettevalmistus, koordineerimine ja läbiviimine koostöös erinevate koostööpartneritega. Tagatakse evakuatsiooni läbiviimiseks vajalikud vahendid ja keskkonnad. Tagatakse ulatusliku evakuatsiooni läbiviimise juhtimine. Tagatakse koolitused, väljaõpe ja õppused kõikidele ulatuslikuevakuatsiooni läbiviimises osalevatele isikutele ning kaasatud asutustele. Kaasajastatakse ja töötatakse välja ulatusliku evakuatsiooni läbiviimisega seotud regulatsioonid ja juhised. Antakse sisendid õigusaktide täiendamiseks ja väljatöötamiseks.
Kriisikommunikatsiooni teenus (vastutaja Päästeamet)	Teenuse eesmärk on tagada kriisikommunikatsioonialane valmisolek; hädaolukorra lahendamise juhtimisel on tagatud avalikkuse teavitamine; elanikkond on teadlik pääste juhitava hädaolukorra lahendamisest ja tuleb hädaolukorras toime.	Tagatakse Päästeameti ja partnerasutuste teavitusressursi kriisikommunikatsioonialaste pädevuste suurendamine tasemele, mis on vajalik tõhusaks päästesündmuste ja pääste juhivate hädaolukordade avalikkuse teavitamiseks. Tagatakse käitumisjuhiste ja teavituskanalite väljatöötamine ning kriisikommunikatsiooni elluviimine avalikkuse teavitamist vajavate päästesündmuste ja pääste juhivate

		hädaolukordade korral. Tagatakse teenuse osutamiseks vajalike dokumentide väljatöötamine.
Varjumise teenus (vastutaja Päästeamet)	Korraldatud on võimalused ning ettevalmistus elanikkonna varjumiseks.	Teenuse raames luuakse koostöös riigi- ja erasektoriga võimalusi avalike varjumiskohtade kasutuselevõtuks ja märgistamiseks, töötatakse välja varjumisega seotud juhised ning tagatakse varjumise planeerimine, ettevalmistus ja koordineerimine koostöös erinevate partneritega.
Kohaliku omavalitsuse üksuse kriisireguleerimise ja elanikkonnakaitse toetamise teenus (vastutaja Päästeamet)	Kohalike omavalitsuste kriisireguleerimise ja elanikkonnakaitse alase valmisoleku tõstmiseks on eeldused loodud.	Teenuse raames nõustatakse ja toetatakse kohaliku omavalitsuse üksuseid kriisireguleerimise ja elanikkonnakaitse korraldamisel, teostatakse haldusjärelevalvet kohaliku omavalitsuse üksuse kriisiülesannete üle ning tagatakse regionaalne kriisikordinatsioon asutuste ja kohaliku omavalitsuse üksuste koostöö korraldamiseks.
Kriisinfo teenus (vastutaja Häirekeskus)	Erakorralise sündmuse korral on avalikkusele jagatud teavet ja käitumisjuhiseid ning ohu korral on elanike kaitseks rakendatud kiiret ohuteavitust.	Häirekeskus on valmis erakorralise sündmuse korral jagama riigiasutuse, KOV tellimusel avalikkusele teavet ja käitumisjuhiseid ning vajadusel jagab infot sündmuses arvatavate kannatanute kohta. Ohu korral on elanike kaitseks rakendatud asukohapõhist kiiret ohuteavitust.

Olulisemad arendus- ja tegevuseesmärgid

Olukorrateadlikkuse tagamine	Vastutaja	Seotud pool	Aasta
3.1 Kriisi-info jagamise keskkonna kasutajamugavust ja käideldavust on tõstetud ning loodud on võimalused ohuteavituse keskseks haldamiseks.	SIM	SKA, PÄA, PPA, KAPO, HÄK, SMIT, KOV-id, KaM, KV, RK	2024–2027
3.2 Loodud on analüütiline võimekus olukorrapildile tähenduse andmiseks ja edasise arengute prognooside koostamiseks.	SIM	SKA, PÄA, PPA, KAPO, HÄK, SMIT, RK	2026
Kriisideks valmistumine	Vastutaja	Seotud pool	Aasta
3.3 Suurendatud on Siseministeeriumi valitsemisala asutuste kriitiliste teenuste toimepidevust, sh loodud on varud koos ladustamise võimalustega.	SIM	SKA, PÄA, PPA, KAPO, HÄK, SMIT,	2024–2027

3.4 Siseministeeriumi valitsemisala asutused on kriisi ajal oma ülesannete jätkusuutlikuks täitmiseks loonud piisavas mahus kriisireservi vastava väljaõppega inimestest, keda on kriisi lahendamisse võimalik kaasata.	SIM	SKA, PÄA, PPA, KAPO, HÄK, SMIT	2026–2028
3.5 Päästevõrgustik on valmis riigikaitsealistes olukordades autonoomselt tegutsemiseks, sh on tõstetud kutseliste ja vabatahtlike päästjate taristu kriisideks valmisolekut.	PÄA		2027
3.6 Suurendatud on Päästeameti logistilist võimet elanikkonnakaitse ja toimepidevuse toetamiseks.	PÄA	SIM	2026–2028
3.7 Siseministeeriumi valitsemisala asutustes on tagatud olukorrateadlikkus kriiside lahendamiseks vajalikust materiaalsest valmisolekust.	SIM	SKA, PÄA, PPA, KAPO, HÄK, SMIT,	2024–2027
3.8 Tõstetud on võimekust kriisides massiliselt hukkunutega tegutsemisel.	PPA	SIM	2026
3.9 Tõstetud on massiohje võimekust.	PPA	JDM, SIM	2024-2027
3.10 Tõstetud on Päästeameti valmisolekut ja võimet juhtida ning koordineerida elanikkonnakaitse tegevusi kriisi ajal.	PÄA	KOV, SIM	2024-2027
3.11 Arendatud on sündmuste planeerimise ja juhtimise võimet, mis suurendab ressursimahukate ja kriisi sündmuste efektiivsemat planeerimist ja lahendamist.	PPA	SIM	2024-2027
3.12 Päästeameti rahvusvahelise abi vastuvõtmise ja andmise võimet on suurendatud.	PÄA	SIM	2025-2028

Elanikkonnakaitse arendamine	Vastutaja	Seotud pool	Aasta
3.13 Loodud on keskselt hallatav terviklik ohuteavituse süsteem.	SIM	PÄA, HÄK, MKM, RIKS, SMIT, KOV	2024–2027
3.14 Tõstetud on elanikkonna ulatusliku evakueerimise läbiviimise võimet.	PÄA	KOV, PPA, KL	2024–2027
3.15 Vabatahtlike pääste komandode toimepidevuse parendamine ja Päästeameti võimekuse suurendamine vabatahtlike päästjate kaasamiseks elanikkonnakaitse tegevustesse	PÄA	SIM	2024–2027
3.16 Loodud on võimalused suurendada elanikele varjumiseks sobivaid kohti.	PÄA	SIM	2026–2029
3.17 Tõstetud on kohalike omavalitsuste kriisivalmidust.	PÄA	SIM	2026-2029
3.18 Tõstetud on elanike teadlikkust kriisideks valmisolekuks.	PÄA, SKA	SIM, HTM	2026–2029

Programmi tegevus 4. Piirihaldus

Eesmärk

Eesti piir kui Euroopa Liidu välispiir on valvatud ja kaitstud. Tagatud on piirirežiimi nõuete täitmine, tõkestatud on piiri ebaseaduslik ületamine, ebaseaduslikud toimingud piiri lähedal, inimkaubandus ja salakaubavedu. Eesti piiril on tagatud reisijasõbralik piirikontroll, mis vastab Schengeni ühtse viisaruumi nõuetele.³²

Mõõdikud

Programmi mõõdikud	Suund	Tegelik			Sihttase					Allikas
		2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	
Maismaapiiri kaetus tehnilise seirega	Suurem parem	8,30 %	8,30 %	27 %	36 %	85 %	95 %	100 %	100 %	Politsei- ja Piirivalveamet
Järvepiiri kaetus tehnilise seirega	Suurem parem	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	Politsei- ja Piirivalveamet
Jõeapiiri kaetus tehnilise seirega	Suurem parem	70 %	70 %	70 %	80 %	80 %	100 %	100 %	100 %	Politsei- ja Piirivalveamet

Teenused

Programmi tegevust viiakse ellu järgmiste Siseministeeriumi ning Politsei- ja Piirivalveameti teenuste kaudu.

Teenuse nimetus	Teenuse eesmärk	Teenuse lühikirjeldus
Piirivalvepoliitika kujundamine (vastutaja Siseministeerium)	Piirivalvepoliitika väljatöötamine ja elluviimise korraldamine.	Piirivalvepoliitika väljatöötamine ja elluviimise korraldamine.
Piiri valvamise teenus (vastutaja Politsei- ja Piirivalveamet)	EL välispiiril on ebaseaduslik riiki sisenemine tõkestatud.	Teenusega tagatakse ebaseadusliku piiriületuse ennetamine, avastamine ja tõkestamine (v.a. piiripunktides).
Piirikontrolli teostamise teenus (vastutaja Politsei- ja Piirivalveamet)	Piiriületus on sujuv ja kiire.	Teenusega tagatakse sujuv piiriületus nii siseneval kui väljamineval suunal. Välispiiri ületamisel teostatakse

³² Eesmärgi saavutamiseks on vastavalt tegevuskavale ellu viidud tegevused Schengeni hindamiste käigus tuvastatud puuduste kõrvaldamiseks.

Piirihalduse ja viisapoliitika rahastus korraldusasutuse ülesannete täitmine (vastutaja Siseministeerium)	Piirihalduse ja viisapoliitika rahastu vahendid on efektiivselt ja õiguspäraselt kasutatud.	isikute ja sõidukite piiriületuse tingimustele vastavuse kontroll ning piiriületuse lubamisel vormistatakse piiriületus. Piirihalduse ja viisapoliitika rahastu korraldusasutuse ülesanne on Eestile fondidest eraldatud toetuste planeerimine, rahastatavate toetusmeetmete väljatöötamise ja rakendamise korraldamine ning seire ja järelevalve teostamine välistoetuse kasutamise ja tulemuste saavutamise üle, samuti Eesti seisukohtade ettevalmistamine ja esindamine välistoetuste andmist reguleeriva poliitika kujundamisel ja õigusaktide eelnõude üle peetavatel läbirääkimistel.
--	---	---

Olulisemad arendus- ja tegevuseesmärgid

Piirikontroll ja riigipiiri valvamine	Vastutaja	Seotud pool	Aasta
4.1 Tagatud on reisijasõbralik, põhiõigusi austav, piiriliikluse mahtu ja intensiivsust arvestav piirikontroll ning suurendatud on automatiseeritud piirikontrolli kasutajate osakaalu.	PPA		2025-2029
4.2 Idapiir on väljaehitatud, tagatud on taristu hooldus ning tehnilise seire elukaarepõhine uuendamine:			
4.2.1 Maismaapiir on välja ehitatud ja kaetud tehnilise seirega	PPA	SIM, SMIT	2026-2029
4.2.2 Jõeapiir on välja ehitatud ja kaetud tehnilise seirega			
4.2.3 Peipsi järvistul on suurendatud riigipiiri vaatlusvõimekust			
4.3 Kasutusele on võetud tehnilised lahendused mehitamata õhusõidukite reaajas tuvastamiseks ja tõrjumiseks, mida arendatakse kooskõlas tehnoloogia arengute ja muutuva ohupildiga.	PPA	SIM	2025–2029
4.4 Tagatud on kaasaegne varustus ja innovaatiline tehnika piiri valvamiseks ning piirikontrolli läbi viimiseks ning arendatud on vajalikke infosüsteeme, tagatud on nende koostalitlusvõime ning jätkusuutlik arendamine ³³ .	PPA	SIM, SMIT	2025-2029

³³ (EES³³, ETIAS³³, PIKO³³, PNR³³, ESIS, ESIS_ADMIN, SIS Recast II etapp jms³³)

Piiriolukorra teadlikkuse tagamine ning operatiiv- ja rahvusvaheline koostöö	Vastutaja	Seotud pool	Aasta
4.5 Piirihalduses on suurendatud riskide ja ohtude hindamist ning analüüsipõhist (sh CIRAM ³⁴) piirivalvamist ja piirikontrolli.	PPA	SIM	2024–2029
4.6 Tagatud on piiriülene politseikoostöö ja operatiivne teabevahetus sh selleks piisav personal vastavalt uuendatud EL õigusraamistikule (EL teabevahetuse direktiiv ja PRÜM raamistik). Selleks on arendatud vajalikke infosüsteeme, tagatud on nende koostalitlusvõime ning jätkusuutlik arendamine ³⁵ .	PPA	SIM, SMIT	2024–2029
4.7 Tagatud on piiriolukorra pildi haldamine (nt EUROSUR) ja teabevahetus siseriiklike partneritega, liikmesriikidega ning Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ametiga. Tagatud on kontaktametnike lähetamine rahvusvahelise koostöö tõhustamiseks ning teiste liikmesriikide toetamiseks on osaletud Frontexi ühisoperatsioonidel.	PPA	SIM, SMIT, VLA, MeV	2029
4.8 Kasutusele on võetud ühtne seirepiltide haldussüsteem.	PPA	SIM	2026
4.9 Rakendatud on täies funktsionaalsuses politsei taktikalise juhtimise andmekogu (KILP). Tagatud on KILP koostalitlusvõime liidestatud infosüsteemidega ning selle jätkusuutlikkus.	PPA, SMIT	SIM	2027

³⁴ CIRAM (Common Integrated Risk Analysis Model) – ühtne integreeritud riskianalüüsi mudel.

³⁵ I-SPOC ja SIS Recast

5. Programmi juhtimiskorraldus

Ülevaade programmi koostamise, elluviimise ja aruandluse korraldusest

Programm ajakohastatakse kord aastas riigieelarve koostamise käigus, et tagada kooskõla riigi eelarvestrateegia ja riigi rahaliste võimalustega. Programmi kooskõlastab Siseministeerium, planeerides programmi kaudu oma teenuste raha ning selle kinnitab siseminister pärast riigieelarve seaduse vastuvõtmist. Programm tehakse kättesaadavaks ja vajaduse korral esitatakse teadmiseks või arvamuse avaldamiseks teistele programmi eesmärkidesse panustavatele pooltele.

Programm annab suuna välisvahendite planeerimisele ja kasutamisele.

Programmi elluviimist juhivad ja järelevalvet selle elluviimise üle teevad järgmised Siseministeeriumi asekantslerid:

- 1) sisejulgeoleku asekantsler;
- 2) pääste- ja kriisivalmiduse asekantsler.

Programmi elluviimist koordineerib ja selle täitmise üle teeb järelevalvet Siseministeerium. Programmi seire toimub kord aastas tulemusaruande koostamise käigus. Siseministeerium koostab tulemusaruande tervikdokumendi. Arengukava täitmise aruandluse, sh programmi aruandluse ja lõpparuande koostamisel lähtutakse seda reguleerivatest Vabariigi Valitsuse määrustest.

Siseturvalisuse arengukava juhtkomisjon annab valdkonna arengukavaga seotud tulemusaruande põhjal soovitusi valdkonna arengukava eesmärkide elluviimisega seotud ja neile kaasa aitavate programmide algatamiseks, muutmiseks või lõpetamiseks.

Vajaduse korral moodustatakse Siseministeeriumi poolt täiendavaid töörühmi ja korraldatakse arutelusid programmi elluviimisega seotud poolte ja huvirühmadega.

Programm avalikustatakse Siseministeeriumi kodulehel.

Ülevaade valitsemisaladest ja huvirühmadest, kes on programmi koostamisse ja rakendamisse kaasatud

Et luua siseturvalisuse valdkonnast terviklik arusaamine ja tõhustada koostööd, kajastatakse programmis olulisimate arendus- ja tegevuseesmärkide juures nii nende asutuste vastutus, kes planeerivad nende pakutavate teenuste raha selles programmis, ent informatsiooniks ka nende asutuste vastutus, kes oma teenuste raha siin programmis ei planeeri, kuid kelle panuseta jääks programmis nimetatud eesmärk saavutamata. (Muul juhul eesmärkide saavutamisele positiivse mõjuga asutuste tegevusi dokumendis ei dubleerita). Laiemate arendus- ja tegevuseesmärkide väljatoomine, mida ministeeriumid oma haldusalas ellu viivad, võimaldab luua valdkonnast terviklikumat arusaamist ja tõhustab koostööd.

Programmi uuendamiseks kasutatakse olemasolevaid kaasamise formaate ning tehakse koostööd teiste valitsemisalade asutustega ja teiste partneritega, aidates kaasa programmi eesmärkide saavutamisele, mis on välja toodud programmi üldinfo osas. Programmi tegevuste rakendamisse kaasatakse valitsemisalade asutusi ja teisi partnereid arendus- ja tegevuseesmärkide elluviimise kaudu. Programmi on lisatud viited teiste valitsemisalade arengudokumentidele.

Ülevaade programmi seostest teiste arengudokumentidega³⁶

SISETURVALISUSE ARENGUKAVA 2020–2030 JA PROGRAMM KINDEL SISEJULGEOLEK

Eesti 2035 üldised suunad, eeldused julgeoleku ja turvalisuse tagamiseks täpsustab seatud sihte, valdkondade panust turvalisuse loomisel	Eesti säästva arengu riiklik strateegia „Säästev Eesti 21“ üldised suunad säästvaks arenguks, heaolu kasv, ühiskonna sidusus aitab kaasa jätkusuutliku arengu eeldustele sh ühiskonna sidususele	Kriminaalpoliitika põhialused aastani 2030 suunad kuritegevusevastase võitluse osas arvestab läbivalt põhialustega	Kiirgusohutuse riiklik arengukava 2018–2027 valmisolek kiirgushädaolukordadeks olulised tegevussuunad kriisideks valmisolekuks
Rahvastiku tervise arengukava 2020–2030 vigastussurmade, õnnetuste ja alkoholi tarbimise vähendamine, vaimne tervis riskeeriva käitumise vähendamine	Heaolu arengukava 2023–2030 sotsiaalne turvalisus, rändepoliitika eesmärkidele tugi elukvaliteedi parandamine, turvatunne	Liiklusohutusprogramm 2016–2025 Liiklussurmade sh elu, tervise ja varakahjude vähendamine ei dubleeri, aga arvestab ja aitab kaasa sh hoiakute, keskkonna, järelevalve kaudu	Sidusa Eesti arengukava 2021–2030 ühiskonna sidusus, jagatud riigiidentiteet, kohanemise toetamine, kodanike algatav hoiak, kodanikuühiskonna võimestamine üldised suunad, eeldused julgeoleku ja turvalisuse tagamiseks
Riigikaitse arengukava 2022–2031 sisejulgeoleku tagamine, asutuste valmisolek kriisi või rünnaku ajal, Eesti iseseisvuse, suveräänsuse ja põhiseadusliku korra kaitse eeldused tipuvõimetele, täpsustab tavaolukorras ja mitteriigikaitseliste kriiside jaoks vajalikku	Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035 toetab inimeste heaolu ja turvalisust üldoskuste arendamise, ühise kultuuri- ja väärtusruumi kaudu; turvaline õppekeskkond üldised suunad ohutu käitumise edendamiseks	Noortevaldkonna arengukava 2021–2035 noorte aktiivsus, üksijäämise ja eemaldumise ennetus sh toetav turvavõrgustik üldised suunad sh noorte sotsiaalsete oskuste ja riskikäitumise vähendamiseks	Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava 2030 toiduohutus ja sellega seotud tööohutus; maa- ja rannakogukondade elujõulisus julgeolek ja turvaline elukeskkond on eeldus põllumajanduse arengukava eesmärkidele
Transpordi ja liikuvuse arengukava 2021–2035 turvaline transpordi taristu, riskeeriva käitumise vähendamine, Schengeni piiriturvalisuse nõuetega arvestamine rahvusvahelise kauba- ja reisijateveo osas üldised suunad, eeldused julgeoleku ja turvalisuse tagamiseks	Kliimamuutustega kohanemise arengukava aastani 2030 üldised suunad kliimamuutuste mõjuga kohanemiseks, Eesti haavatavuse vähendamiseks, eeldused keskkonnakahju ja inimkannatuste vähendamiseks pääste- ja kriisireguleerimis ja hädaolukordadeks valmisoleku edendamine, äärmuslike ilmastikuolude riskide maandamine	Välispoliitika arengukava 2030 julgeolekut toetava rahvusvahelise keskkonna kujundamine, rahvusvaheliste suhete edendamine, reisimise riskikommunikatsioon, rahvastiku halduse toetamine Eesti maine kujundamise kaudu arvestab tegevussuundadega, mõjutab eri poliitikate kujundamisega Eesti rahvusvahelist mainet	Eesti digiühiskond 2030 sihid küberjulgeoleku- ja turvalisuse osas, ennetus ja teavitus küberkuritegevuse vastane võitlus, üldised eeldused inimeste ennetavaks hoiakuks, piiriüleste e-teenuste ja digitaalsete dokumentide edendamine

³⁶ - tähistab teise arengudokumendi mõju siseturvalisuse valdkonnale. arengudokumendi sihtidele.

- tähistab siseturvalisuse mõju teise arengudokumendi sihtidele.

LISA 1

Programmi teenuste rahastamiskava

Programm: „Kindel sisejulgeolek 2026–2029“

Programmi teenuste rahastamiskava	Eelarve			
	2026	2027	2028	2029
Programmi kulud	173 925 812	164 282 091	153 893 157	150 773 785
Programmi tegevus				
Põhiseadusliku korra tagamine	58 315 020	56 935 265	54 976 735	54 777 276
Isikukaitse teenus	3 707 409	3 659 966	3 425 996	3 425 920
Objektide valvamise teenus	6 666 139	6 645 901	6 411 606	6 411 371
Põhiseadusliku korra tagamine	47 543 827	46 243 128	44 753 635	44 553 635
Sisejulgeolekupoliitika kujundamine	397 645	386 269	385 497	386 350
Programmi tegevus				
Raske ja organiseeritud kuritegevuse vastane võitlus	40 785 223	38 576 538	38 495 567	38 419 106
Kriminaalpoliitika kujundamine	190 243	184 795	184 427	184 836
Raske ja organiseeritud kuritegevuse vastase poliitika kujundamine	1 103 884	272 259	271 712	272 313
Raskete peitkuritegude avastamise teenus	36 592 937	35 602 051	35 509 299	35 347 957
Sisejulgeolekufondi korraldusasutuse (ISF) ülesannete täitmine	645 276	652 307	665 003	748 874
Tunnistajakaitse ja varitegevuse teenus	2 252 883	1 865 126	1 865 126	1 865 126
Programmi tegevus				
Elanikkonnakaitse, kriisideks valmisolek ja nende lahendamine	10 887 834	11 699 486	8 665 392	6 020 041

Programmi teenuste rahastamiskava	Eelarve			
	2026	2027	2028	2029
Elanikkonna hädaolukorraks valmisoleku teenus	2 716 549	2 795 122	1 276 030	951 405
Elanikkonnakaitse poliitika kujundamine	867 169	1 636 474	1 037 853	746 818
Hädaolukorra riskihalduse teenus	676 777	674 019	673 885	390 731
Kohaliku omavalitsuse üksuse kriisireguleerimise ja elanikkonnakaitse toetamise teenus	2 074 271	2 115 206	1 354 012	790 253
Kriisiinfo teenus	399 897	398 648	398 609	398 653
Kriisijuhtimise teenus	1 295 582	1 231 067	1 076 350	738 759
Kriisikommunikatsiooni teenus	442 271	441 673	441 666	225 002
Piiriülese päästetöö ja humanitaarabi teenus	996 589	993 699	993 563	474 036
Ulatusliku evakuatsiooni läbiviimise võime teenus	726 160	722 736	722 599	659 386
Varjumise teenus	692 569	690 841	690 824	644 999
<u>Programmi tegevus</u>	63 937 736	57 070 803	51 755 464	51 557 362
Piirihaldus				
Piiri valvamise teenus	38 424 791	33 836 792	28 908 831	28 694 029
Piirihalduse ja viisapoliitika rahastus korraldusasutuse ülesannete täitmine	8 049 483	6 060 975	6 074 002	6 158 605
Piirikontrolli teostamise teenus	17 157 466	16 874 574	16 474 747	16 406 774
Piirivalvepoliitika kujundamine	305 995	298 461	297 884	297 955

Lisainformatsioon

www.siseministeerium.ee/stak2030

